EGO

MAANDBLAD VAN DE
HUMANISTISCHE
GEESTELIJKE
VERZORGING VOOR
MILITAIREN
APRIL 1979

EGO

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING VOOR MILITAIREN.

nr. 4 – april 1979
18e jaargang

Abonnementsprijs *f* 12,– per jaar, te storten op postgirorekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redaktie:

Joos Sinke (voorzitter), Frank Spoelstra (sekr./eindred.), Rob Buitenweg, Wim Heij, Hans Schonk, Arjen Struijk.

Adres red. en admin.:

Bureau hoofdraadsman
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen. Tel. 03438-2878.

Vaste medewerkers:

Seine van de Belt, Karel Bloema, Anton Constandse, Sietse van der Hoek, Bert van de Kamp, Jan Kooijman, Willy Lohmann, Frits Maas, Leo van Opzeeland, Rien Robijns, Jan Stoof, Bert Vuijsje, Frans Wermer, Hans van Wissen, Dick Zaal.

Vormgeving/realisatie:

Gerard de Groot/Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Delft
Gedrukt op kringlooppapier

Inhoud

Brief HV aan Minister van Defensie	2
Popmuziek tegen opkomend racisme	3
Iran wat nu?	4/5
Vrouwen in de sport. . . of niet?	6
Geknipt voor u	7
Het verhaal van Willem	8/9
Gast in EGO	9
Berichten	10
Rukken de Indianen weer op?	11/14
Lezers schrijven/Vaste prik	15
Kabinet schaft Leopard II aan. . .	16
Nieuwe atoomraketten in Nederland?	17
Heaven can wait	18/19
Gevangenen, dienstplichtig militairen en hun vakbonden	20/21
Boeken, bladen, brochures	22/23
EGO-puzzle	23

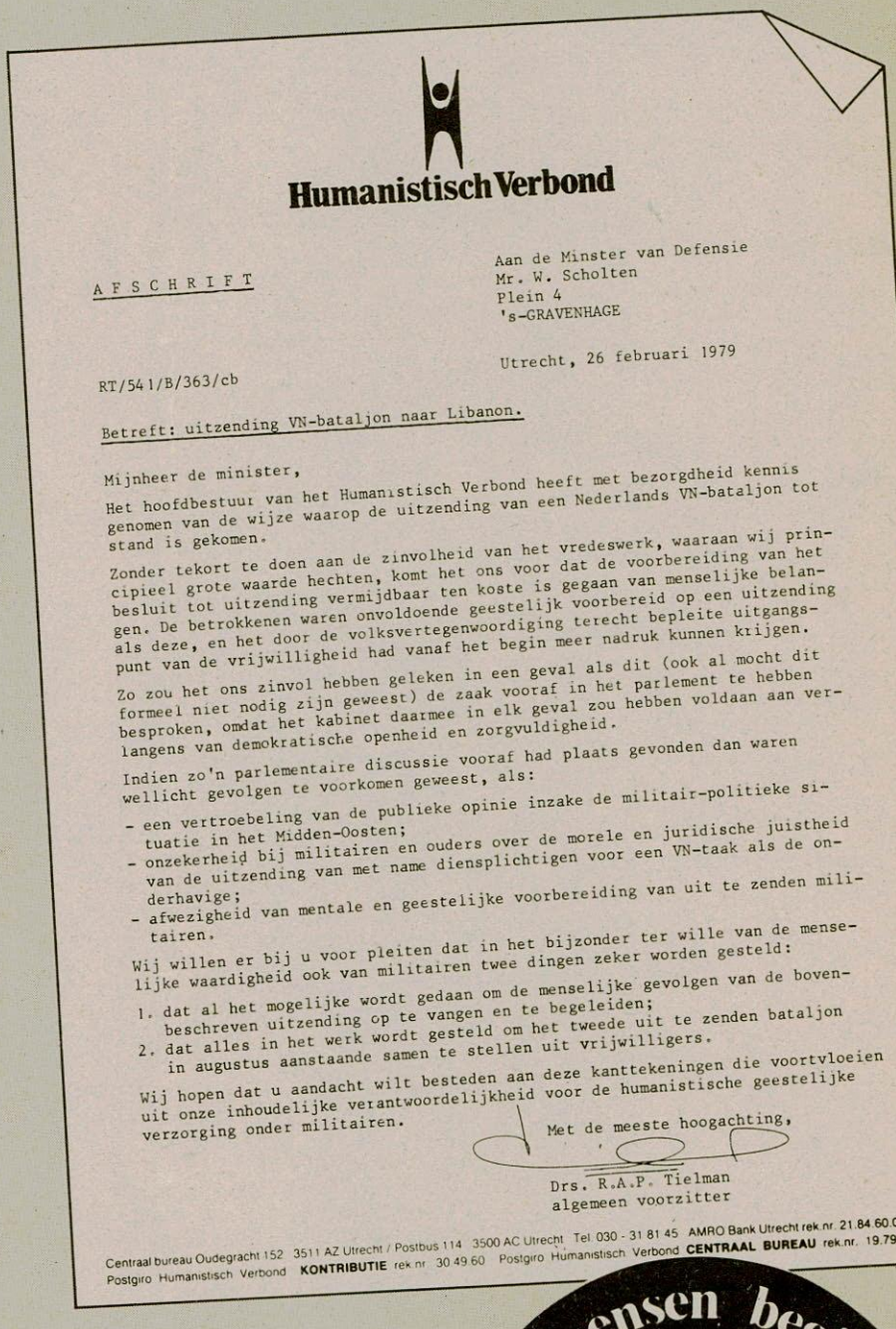

Humanistisch Verbond

AFSCHRIFT

Aan de Minster van Defensie
Mr. W. Scholten
Plein 4
's-GRAVENHAGE

Utrecht, 26 februari 1979

RT/541/B/363/cb

Betreft: uitzending VN-bataljon naar Libanon.

Mijnheer de minister,

Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond heeft met bezorgdheid kennis genomen van de wijze waarop de uitzending van een Nederlands VN-bataljon tot stand is gekomen.

Zonder tekort te doen aan de zinvolheid van het vredeswerk, waaraan wij principieel grote waarde hechten, komt het ons voor dat de voorbereiding van het besluit tot uitzending vermijdbaar ten koste is gegaan van menselijke belangen. De betrokkenen waren onvoldoende geestelijk voorbereid op een uitzending als deze, en het door de volksvertegenwoordiging terecht bepleite uitgangspunt van de vrijwilligheid had vanaf het begin meer nadruk kunnen krijgen.

Zo zou het ons zinvol hebben geleken in een geval als dit (ook al mocht dit formeel niet nodig zijn geweest) de zaak vooraf in het parlement te hebben besproken, omdat het kabinet daarmee in elk geval zou hebben voldaan aan verlangens van democratische openheid en zorgvuldigheid.

Indien zo'n parlementaire discussie vooraf had plaats gevonden dan waren wellicht gevolgen te voorkomen geweest, als:

- een vertroebeling van de publieke opinie inzake de militair-politieke situatie in het Midden-Oosten;
- onzekerheid bij militairen en ouders over de morele en juridische juistheid van de uitzending van met name diensplichtigen voor een VN-taak als de onderhavige;
- afwezigheid van mentale en geestelijke voorbereiding van uit te zenden militairen.

Wij willen er bij u voor pleiten dat in het bijzonder ter wille van de menselijke waardigheid ook van militairen twee dingen zeker worden gesteld:

1. dat al het mogelijke wordt gedaan om de menselijke gevolgen van de bovenbeschreven uitzending op te vangen en te begeleiden;
2. dat alles in het werk wordt gesteld om het tweede uit te zenden bataljon in augustus aanstaande samen te stellen uit vrijwilligers.

Wij hopen dat u aandacht wilt besteden aan deze kanttekeningen die voortvloeien uit onze inhoudelijke verantwoordelijkheid voor de humanistische geestelijke verzorging onder militairen.

Met de meeste hoogachting,

Drs. R.A.P. Tielman
algemeen voorzitter

Centraal bureau Oudegracht 152 3511 AZ Utrecht / Postbus 114 3500 AC Utrecht Tel. 030 - 31 81 45 AMRO Bank Utrecht rek.nr. 21.84.60.090
Postgiro Humanistisch Verbond **KONTRIBUTIE** rek.nr. 30 49 60 Postgiro Humanistisch Verbond **CENTRAAL BUREAU** rek.nr. 19.79.30

EGO: waar voor je geld

Popmuziek tegen opkomend racisme

Rock Against Racism heeft een krant uitgegeven. Deze krant is te bestellen door ƒ 2,75 (inkl. verzendkosten) over te maken op gironummer 4065562 t.n.v. Rock Against Racism te Amsterdam o.v.v. „RARe Tijden".

Nederland is een tolerant en gastvrij land. Denkt de Nederlander en veegt zijn stoepje nog eens blank. In het lage landje aan de zee blijkt echter niet alleen het stoepje niet zo zuiver, ook het geheugen. Nederland was weliswaar altijd een gastvrij land. Maar de gastvrijheid gold alleen voor bepaalde groepen. Voor hen die ook nog iets meebrachten of aanzien genoten. Terwijl dit ruime gebaar oorzaak werd van een nationale borstklopperij, ging in de koloniën de zweep over de plantages.
Jaren later heeft de racist Joop Glimmerveen de kreet „Houdt Nederland Blank" over de lippen gekregen. In 1977 lukte het hem gelukkig niet een zachte zetel in Den Haag te bemachtigen, maar de aanhang was wel schrikbarend. „Houdt Nederland Blank". Een leuze? Ja, maar het is ook racisme. Racisme en onzin, want Nederland is nooit blank geweest.
Dat racisme is natuurlijk niet uit de lucht komen vallen. Al een paar honderd jaar heeft Nederland koloniën, of zoals men ze tegenwoordig noemt: overzeese gebiedsdelen. Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen: 3 landen, die weinig gemeen hebben, behalve dan dat ze alle drie honderden jaren zijn leeggezogen door Nederland en hollandse kooplui. De dure en kostbare grondstoffen die er in die koloniën waren, hebben Nederlanders ook direkt weggeroofd. Die produkten werden (en worden) naar Nederland vervoerd, om hier verwerkt te worden. Dat leverde de mensen in Suriname dus geen werk op. Het enige werk dat er voor hen was, waren de onmenselijke baantjes. Huizen om in te wonen, vergeet 't maar. Krotten, woon daar maar in. Alleen wel naar school, de nederlandse school natuurlijk. In Suriname naar een nederlandse school, om boekjes te lezen over blanke jongetjes en meisjes (met blauwe ogen). Of in Indonesië naar een nederlandse school om plaatsnamen uit je hoofd te leren: je weet wel, Hoogezand, Sappemeer . . . En dat terwijl je nog nooit in dat verre Nederland geweest bent. En zo werd Nederland tot 't paradijs op aarde: mooie huizen, dijken, bloemen, werk, sociale voorzieningen, enz.

6 op de 100

Is het dan niet goed te begrijpen dat Indonesiërs, Surinamers en Antillianen hun geluk maar eens in Nederland gingen beproeven. Wonen in een krot, geen werk hebben, dat doe je tenslotte niet voor je lol. Daarom zijn er de laatste 30 jaar zoveel mensen naar Nederland geëmigreerd. Daarom is Nederland geen blank land meer. Van elke 100 inwoners in Nederland zijn er 6 niet blank. Dat is gewoon een feit.
Veel mensen schrikken daar van. Vooral omdat zij helemaal niets afweten van die koloniën en de mensen die daar wonen. Zij zijn eigenlijk bang voor het onbekende. De NVU van Joop Glimmerveen maakt daar handig gebruik van.
Al is de Nederlandse Volks Unie nu verboden, de diskriminatie gaat voort. Probeer als surinaamse jongen maar eens een kamer te huren. Of werk te vinden dat je zint. De meeste bedrijven hebben een la vol smoezen om je niet aan te nemen. Als Molukker een politie-kontrole passeren behoort ook tot de wonderen, want twee tegen één dat je eruit gehaald en van boven tot onder doorzocht wordt. Alsof je huidskleur je al tot misdadiger bestempeld.
Probeer als zwarte Antilliaan eens een dancing binnen te gaan. Hé, dat is vreemd! Daar mag je als zwarte in dit „blanke" land niet eens dansen op voor het merendeel zwarte muziek. Een schandaal!

Rock against racism

Dat vonden ook de mensen, die 22 november vorig jaar naar Paradiso in Amsterdam kwamen om daar het eerste konsert bij te wonen van Rock Against Racism in Nederland. Popmuziek tegen het racisme. Is muziek niet dé manier om een verbroedering tot stand te brengen en de waanzin van de diskriminatie aan de kaak te stellen?
Rock Against Racism ontstond in Engeland. Een land waar het racistische Nationaal Front drie jaar geleden de algehele misère afschoof op de aanwezigheid van de aziatische en zwarte rijksgenoten. Toen popsterren als Eric Clapton en Rod Stewart, al of niet in dronkenschap, zich uitspraken voor de racistische zuiveringsplannen van Enoch Powell, was daar de maat vol.
Een groep musici, theatermensen en linksdenkende Engelsen schreven kort daarop een brief naar Clapton, waarin stond dat hij nergens zou zijn zonder de zwarte muziek van Bessie Smith, Billy Holiday, Louis Armstrong, Muddy Waters, John Coltrane, James Brown, Chuck Berry, Jimi Hendrix, Aretha Franklin of Bob Marley. Daarmee was Rock Against Racisme's eerste daad eigenlijk een feit.

Een niet politieke beweging van rockfans met een simpel idee: zwarte jongeren houden van reggae en blanke jongeren houden van punk en rock. Organiseer dus konserten waarop zowel

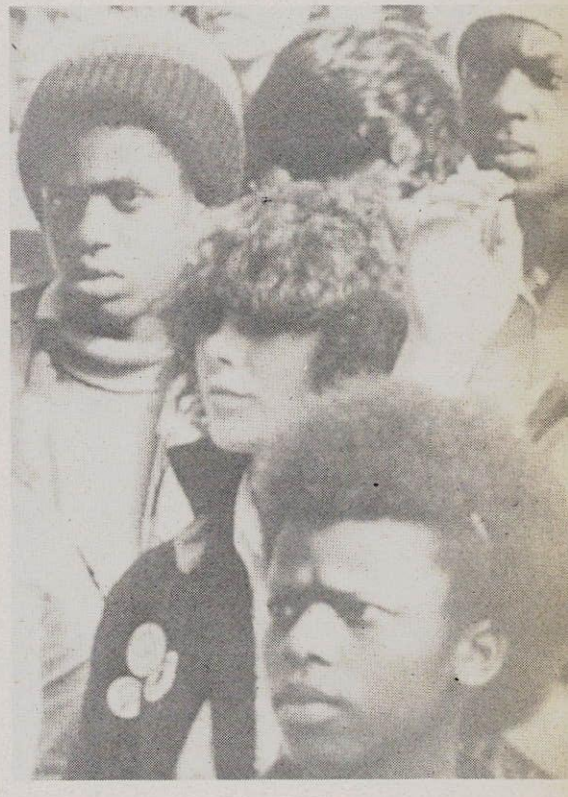

reggae- als punk- en rockbands optreden en je trekt beide groeperingen aan en draagt daarmee praktisch bij aan de integratie.
Met dat engelse idee in het achterhoofd werd die woensdag in november ook in Amsterdam een konsert georganiseerd: soul, reggae, pop, salsa, punk en zuip-rock voor ons allemaal, blank en zwart. Een uitverkochte Paradiso swingde tot diep in de nacht en maakte, weliswaar nog aarzelend, een vuist tegen het onrecht dat racisme heet.
Racisme is de vermelding in de Telegraaf, dat een Surinamer of Turk of Italiaan of Molukker een auto heeft gestolen. Racisme is een Surinamermop. Want Surinamermoppen zijn er ook in makabere uitvoering, zoals die van de diskotheekhouder, die geen kleurlingen meer binnenlaat omdat er op de honderd blanken al zes binnen zijn: het nederlandse gemiddelde (waar gebeurd; in 80 procent van de Amsterdamse diskotheken wordt gediskrimineerd).

Er zullen meer konserten volgen: in Groningen, Leiden, Zutphen, Rotterdam, Eindhoven en Middelburg.
Konserten met blanke, zwarte en gekleurde groepen.

Simon Kool (Rock Against Racism)
Overgenomen uit: 't kan anders, februari 1979.

Iran wat nu?

Jarenlang hebben velen er om gevraagd, hebben anderen er aktie voor gevoerd en hebben duizenden hun leven geofferd – dit alles om te bereiken dat Reza Pahlevi, sjah van Perzië, zou verdwijnen als heerser over Perzië en zijn vijfendertig miljoen inwoners. Er was alle reden om te wensen dat de sjah verdween, ondanks alle mooie voornemens en verhalen die hij keer op keer naar voren bracht, was hij er niet in geslaagd Perzië verder te brengen dan een land dat weliswaar het sterkst bewapende van het Midden-Oosten is, het verst geïndustrialiseerd en in het westen het meest gesteund, maar dat is niet veel.

De rijkdommen van het land, grotendeels resultaat van de opbrengst van de iraanse olie, kwamen vooral in handen van de sjah zelf en een elite, die met het verworven geld weinig meer deden dan zichzelf in de watten leggen. Van de perzische bevolking is bijvoorbeeld nog altijd ruim de helft analfabeet, leeft een overgrote meerderheid in diepe armoe en genieten slechts weinigen van de ekonomische ontwikkeling die het land de laatste vijftig jaar heeft doorgemaakt.

Het oude regime

Het bewind van de sjah was, wat betreft het verdelen van de inkomsten over de bevolking, op zijn zachtst gezegd weinig demokratisch. Het verzet er tegen werd evenmin demokratisch opgevangen: in een demokratie is er een volksvertegenwoordiging en vormt het buitenparlementaire aktiefront de mogelijkheid om kritiek op de regering te uiten zonder dat je direkt in het gevang belandt. De sjah had eigenlijk al vanaf de jaren vijftig de volksvertegenwoordiging uitgeschakeld, en wie zich tegen zijn bewind verzette, kon op zijn minst rekenen op een aantal maanden hoogst onaangename gevangenschap. Het aantal politieke gevangenen moet, volgens Amnesty International, op een gegeven moment in Perzië in de honderdduizenden hebben gelopen. Van die honderdduizenden zijn duizenden een buitengemeen wrede marteldood gestorven in handen van de Savak, de geheime politie van de sjah.

Het is dus geen prettig regime geweest waartegen de Perzen zich, onder de steeds duidelijker wordende leiding van de islamitische geestelijken, tegen de sjah verzetten. En wanneer je daar van uit gaat is de sjah er eigenlijk nog genadig afgekomen toen hij de kans kreeg om „op vakantie" te gaan. Met een echte gewapende opstand is hij nooit gekonfronteerd, zijn eigen leven is geen moment in gevaar geweest. Weliswaar bestond er gewapend verzet, vooral van linkse moslims, maar die vonden bij de meerderheid van de andere moslims weinig of geen gehoor. Voor het overige heeft de perzische bevolking onder leiding van de ajatolla Roeollah Khomeiny in feite een relatief weinig bloedige revolutie teweeg gebracht. De meeste slachtoffers vielen, toen – nog onder het bewind van de sjah – grote delen van de bevolking steeds weer in demonstraties de straten introkken om verandering te eisen in het bewind van de sjah, en uiteindelijk zelfs het aftreden van de „keizer der keizers". Het leger trad keihard op, toonde geen medelijden met de eigen landgenoten en schoot meermalen op vreedzame betogingen.

Geen amerikaanse inmenging

Waar het perzische leger uiteindelijk weinig tegen kon doen was de staking van het technisch personeel op de olievelden en in de haveninstallaties waar het olietransport wordt geregeld. Door deze stakingen viel Irans belangrijkste eksportartikel weg, de olie, en daarmee het inkomen van de sjah en de aan hem gebonden elite. Geen wonder dus, dat deze stakingen de doorslag hebben gegeven bij het verdwijnen van de sjah. Een interessant aspekt hierbij is, dat het hele verzet tegen de sjah zich heeft afgespeeld zonder dat het buitenland zich er in heeft gemengd. Toen in de jaren 1951-1953 de sjah het ook moeilijk had, zorgde de amerikaanse inlichtingendienst CIA er voor dat zijn tegenstander, de sociaal-demokraat Mossadek, verdween. Ditmaal echter kon het verzet tegen de sjah ongehinderd doorgaan. Daar liggen twee redenen aan ten grondslag, voor zover het de Amerikanen betreft. Ten eerste had de CIA geen kans gezien om er achter te komen wat er precies onder de perzische bevolking leefde. Een bekend

Een biddende ajatolla Roeollah Khomeiny hoofd van de religieuze moslim beweging

grapje daarover: „Waarom wist de CIA niet wat er onder de mensen op straat leefde? Omdat de CIA het in het paleis van de sjah veel gezelliger vond." Pas toen al honderdduizenden demonstranten de straten van Teheran vulden en Japan, West-Europa en de Verenigde Staten begonnen te beseffen dat de olietoevoer in gevaar kwam, begon er iets van de gang van zaken door te dringen tot de westerse machtscentra. Maar toen, en dat is een tweede niet onbelangrijk aspekt, zag de amerikaanse regering geen aanleiding om in te grijpen. Een zo goed als nieuwe ontwikkeling, want na Vietnam hadden de Verenigde Staten toch ook nog wat andere buitenlandse inmengingen op hun rekening geschreven, zoals in Chili (gelukt) en in Angola (in eerste instantie mislukt). Maar president Carter, op wie nog al eens wat kritiek

Veelal jeugdige opstandelingen maken zich meester van wapens en munitie

wordt geuit wat betreft zijn buitenandse politiek, heeft in ieder geval één ding goed geregeld: de CIA mag in het buitenland niet meer doen wat ze wil, en zelf heeft hij ook niet meer de behoefte om de politieman der aardbol te spelen. Carter, of in ieder geval degenen die hem van dag tot dag over de buitenlandse politiek adviseren, beseft dat je met elk land goede zaken kunt doen, als je er maar voor zorgt dat je het niet eerst in puin hebt gebombardeerd en geschoten. Zo komen de Verenigde Staten tot goede zaken met de Sovjet-Unie, China, Algerije, Angola, Egypte, Polen en nog zo een aantal landen die nu lang niet allemaal dezelfde politieke lijn volgen als de Verenigde Staten. Je kunt van deze kapitalistische gedachtengang van Carter denken wat je wilt, die kost in ieder geval heel wat minder mensenlevens dan de houding van zijn voorgangers die bij het minste of geringste amerikaanse troepen de wereld in stuurden. En een mensenleven gewonnen is al heel wat gewonnen.

Een islamitische staat

Terug nu naar Perzië, dat intussen is veranderd in een islamitische staat, geleid door een soort regering onder leiding van een premier, maar in feite geleid door de populaire geestelijke leider Khomeiny. Wie Khomeiny langer kent vroeg zich al steeds af, of de Perzen er wel op vooruit zouden gaan. Khomeiny immers is een islamitisch geestelijke, en wat je van de islam als godsdienst ook kunt zeggen, niet dat het een verlichte godsdienst is. Nu zijn de meeste godsdiensten dat niet, maar de islam heeft een kenmerk dat van groot belang is: het is een godsdienst die niet alleen het religieuze leven van de mensen regelt, maar ook hun hele dagelijks leven en het politieke leven. Alle handelingen die een mens verricht hebben godsdienstige betekenis, zo leert de islam. En dus ook politieke. Vandaar dat de hele staatsinrichting van een islamitisch land voortspruit uit de opvattingen die hierover in de Koran vastliggen, alsmede in de andere godsdienstige bronnen die de islam kent, zoals de soenna, het gewoonterecht.

Van belang hierbij is ook, dat de islam geen godsdienst is die zich sinds haar ontstaan in de zevende eeuw na Christus heeft gemoderniseerd. Alle studie en diskussie binnen de islam is gericht op de vraag: doen we het nog zoals ons voen is voorgeschreven door Allah die zijn boodschappen aan Mohammed – de profeet – bekend maakte? Alsmaar terugzien dus, zonder ooit eens te kijken naar de ontwikkelingen in de wereld, naar moderniseringen en zo. Het gevolg is, dat veel rechtsregels in Mohammedaanse landen nog zo goed als middeleeuws zijn, vooral in de strafoplegging. Zweepslagen, onthoofding, afzetten van handen en andere lichaamsdelen, het zijn geen ongewone straffen. De positie van de vrouw is in de Koran onomstotelijk vastgelegd: ze is ondergeschikt aan de man, dient binnenshuis te blijven, kan niet deelnemen aan het openbare leven en kan, wanneer dat de man zo uit-

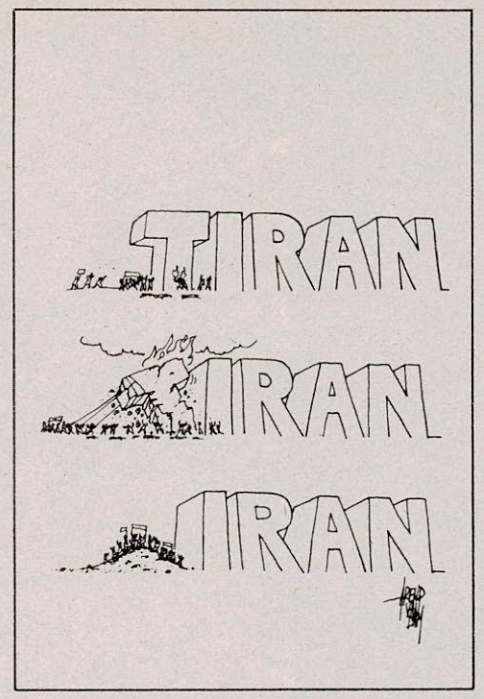

komt, bijzonder snel worden verstoten. In een islamitisch land is dus in ieder geval de helft van de bevolking rechteloos, dat kan gemakkelijk worden gesteld.

Een reaktionair bewind

Welnu, in Perzië begint op het moment dat ik dit schrijf meer en meer duidelijk te worden dat het door ajatollah Khomeiny geïnspireerde islamitische bewind alles behalve modern is, en zeker niet vooruitstrevend revolutionair, maar eerder reaktionair. De eerste vrouwendemonstratie tegen het verplicht dragen van de sluier heeft al plaatsgehad. De eerste homoseksuelen zijn al geëxecuteerd – terwijl homofilie in Perzië, door het isolement van de vrouw, eerder een gewoonte dan een vorm van afwijkend gedrag is – en het linkse verzet heeft van Khomeiny al te horen gekregen dat het nu de wapens eindelijk maar eens moet inleveren en mee moet doen aan de opbouw van de islamitische staat. Maar het linkse verzet – de fedajin – wil helemaal de wapens niet inleveren. Deze mensen doen nog steeds wat ze ook onder de sjah deden: ze vechten voor een maatschappij waarin de welvaart rechtvaardig verdeeld is, waar iedereen gelijke kansen heeft en waar modernisering van de maatschappij wordt aanvaard als een gegeven dat positief is. Kortom, de fedajin hebben evenveel reden om tegen de orthodoxe islamiet Khomeiny te vechten als tegen de sjah. Vandaar dat het te verwachten valt, dat er in Perzië nog lang sprake zal zijn van guerrilla-oorlogvoering, zeker nu zoveel wapens van het leger in handen van de bevolking zijn gekomen.

Veel onderdrukte minderheden

En de fedajin zijn niet de enigen die zich verzetten tegen Khomeiny. Perzië is een land dat grote minderheidsgroepen kent, waaronder Koerden, de Turken, de Baloetsjistani en de Koezistani, die respektievelijk in het westen, het noordwesten, het zuidoosten en het zuidwesten van Perzië aktief zijn. De sjah heeft deze bewegingen altijd de kop ingedrukt, en de centrale macht vanuit Teheran streng gehandhaafd. Daardoor zijn deze minderheden, die samen nog zeker veertig procent van de bevolking vormen, steeds onderdrukt. Een van de ergste vormen van die onderdrukking is wel, naast de terreur van de Savak, het uitroepen van het Perzisch tot de officiële taal, ook op scholen. Hierdoor zijn tientallen miljoenen inwoners van Perzië afgesneden van de kultuur en de historie van hun volk en werden ze, voor zover ze alleen hun moedertaal spraken, vreemdelingen in hun eigen land, zonder kans op fatsoenlijk werk, zonder kans op een voortgezette opleiding. De perzische dichter Reza Baraheni geeft in zijn boek "The Crowned Cannibals" een aangrijpend verslag van een bezoek van de sjah aan zijn geboortestreek. De keizer spreekt Bahareni's vader aan, in de officiële taal Farsi. De vader spreekt maar één taal, het Azerbeidjaanse Turks, waardoor hij zelfs de gebruikelijke begroeting niet begrijpelijk kan overbrengen. De konfrontatie tussen de sjah en een van zijn onderdanen verloopt precies zo als die tussen een bewoner van Arnhem en een Canadese eskimo: het is geen ontmoeting.

Positief punt

Er zit voorlopig een positief aspekt aan het optreden van Khomeiny. In zijn afkeer van alles wat westers is – in feite vooral een afkeer tegen alles wat niet is ingepast in een islamitische samenleving – wijst hij ook de enorme bewapening van Perzië af. Dat houdt in, dat er een minder groot deel van de opbrengst van de perzische olie in de zakken van de westerse wapenfabrikanten vloeit, en dat er iets meer ten goede zal komen aan de perzische bevolking.

Maar het is duidelijk dat nog lang niet alle Perzen het eens zijn met de manier waarop Khomeiny het geld wil verdelen, en met de manier waarop hij zijn macht wil verdelen. Het zal nog geruime tijd onrustig blijven in het land, en nu de minderheden zich weer meer en meer gaan roeren en op onafhankelijkheid aandringen, is het zelfs de vraag of we over tien jaar Perzië nog steeds met dezelfde grenzen op de kaart getekend zullen zien als vandaag.

Jan Stoof

in het midden-oosten
kun je het onraad ruiken

Vrouwen in de sport . . . of niet?

Vrouwen mogen niet meedoen aan de oorlog, dus ook niet aan de sport. Zo was het vroeger en zo is het nu nog vaak. Een vreemd verschijnsel, waarover de New York Times onlangs schreef, dat wij, mannen, infantiel zijn. Eigenlijk schreef het gezaghebbende amerikaanse blad iets anders, namelijk dat mannen vrouwen liever infantiliseren dan serieus nemen, maar de gevolgtrekking is eigenlijk hetzelfde.

De New York Times wierp in zoverre een nieuw licht op de zaak, dat ze niet blindelings redeneerde vanuit gevestigde rolpatronen, gespierde mannenwereld, gebrek aan emancipatie en wat dies meer zij. Nee, de krant koos voor een soort psychologische benadering, ze redeneerde vanuit de psyche van de amerikaanse man.
Met die psyche zou het niet best gesteld zijn. Immers zo lang de amerikaanse man een topsportster kan zien als een wat schaapachtig, lief en onschuldig meiske, dan is er niets aan de hand; dan amuseert die amerikaanse man zich zelfs uitstekend. Maar o wee, als de spiervorming wat al te zeer in het oog loopt, als de benen iets te tanig zijn, het hoofdje onopgemaakt, de mond te groot. Dan, ja dan verwerpt de he-man de vrouwensport en spreekt hij schande. De superioriteit van het mannelijk ras wordt niet bedreigd door speelse, 13-jarige turnsters, nee, de man gaat zich pas unhappy voelen, als een of andere kogelstootster het amerikaanse record verbetert (voor de kenners: Maren Seidler) en bovendien nog een grote mond heeft over de achtergesteldheid van de vrouwelijke atleet. Kogelstoten is dan ook een zeer onderontwikkeld gebied in de amerikaanse vrouwensport. Zelfs fors uitgevallen vrouwen durven er niet aan beginnen: de doem van de onaantrekkelijkheid rust erop.

Nederland beter?
Zou het Nabokov geweest zijn (met de onvergankelijke „Lolita"), die aan de beeldvorming heeft bijgedragen. Vermoedelijk niet, want Nabokov werd met zijn liefde voor „nimfijnen" (jonge meisjes) aanvankelijk in de ban gedaan. Het zijn vermoedelijk toch weer sociaal/kulturele faktoren, die zeggen, dat een lieftallig 13-jarig topsportstertje alom op handen wordt gedragen en een volwassen atlete wordt genegeerd c.q. verguisd.
Hoe meewarig en ironisch wordt er niet gedaan over de in het algemeen dikke konten van nederlandse schaatsters. Hoe weinig aandacht wordt er publicitair geschonken aan de nederlandse basketbal- of volleybalsters; welke quizz-deelnemer antwoordt zonder mankeren „Nederland" op de vraag, wie er wereldkampioen is in het vrouwenhockey? Kortom, wij zijn niet brandschoon. We zijn in sommige opzichten misschien iets verder dan de amerikaanse man, maar de verschillen lijken voorlopig geringer in aantal dan de overeenkomsten.

Turnen in Amerika
De sport turnen heeft de laatste jaren in Amerika een enorme populariteit gekregen. Niet omdat men in is gaan zien, dat turnen esthetisch erg aardig kan zijn of dat in die sport een grote veelzijdigheid wordt gevraagd, nee, in de eerste plaats, omdat er tijdens de Olympisch Spelen een paar tranen rolden uit de ogen van de russische turnster Olga Korbut. Die was toen dertien, haalde ongelooflijke fratsen uit, maar viel op een beslissend moment van de evenwichtsbalk af en barstte uit in een aandoenlijk wenen.
Het klinkt onwaarschijnlijk, maar dat is inderdaad de direkte aanleiding geweest voor de verbreiding van het turnen in Amerika. In bijna elke amerikaanse gymnastiek-kleedkamer van nu hangt een foto van Olga Korbut, als die al niet vervangen is door een afbeelding van Nadia Comaneci, de ook al weer 13-jarige roemeense turnster, die bij de Olympische Spelen van Montreal een ieder vertederde met haar jeugd. „Geen bedreiging voor het manzijn van mannen", schreef de New York Times over dat soort kinderen. Het is een stadium, dat nog vooraf gaat (en ging) aan de eigenlijke emancipatie.

Emancipatie ligt moeilijk
Onder die eigenlijke emancipatie wordt dikwijls de rationele erkenning verstaan, dat mannen en vrouwen dezelfde rechten en plichten dienen te hebben. Rationeel wordt er, bijvoorbeeld in Amerika, ook door de mannen langzamerhand wel enigszins aan gewerkt, dat de sportvrouw kansen krijgt. Sinds kort (in tijd gemeten: sinds heel kort) is het voor vrouwen mogelijk een sportbeurs te krijgen. Rationeel is dat de Amerikanen hebben ingezien, dat er in de vrouwensport ook best medailles zijn te verdienen (en misschien wel meer, omdat die nog minder ontwikkeld is – zoals West-Duitsland op het ogenblik bedrijvers van onbekende sporten als bobsleeën relatief sterk steunt, omdat in die sporten wellicht nog enige eer te behalen valt). Rationeel is ook, dat de maatschappij en de vrouwen zelf gelijkberechtiging verlangen en dat je als man steeds moeilijker om de andere helft van de bevolking heen kan.

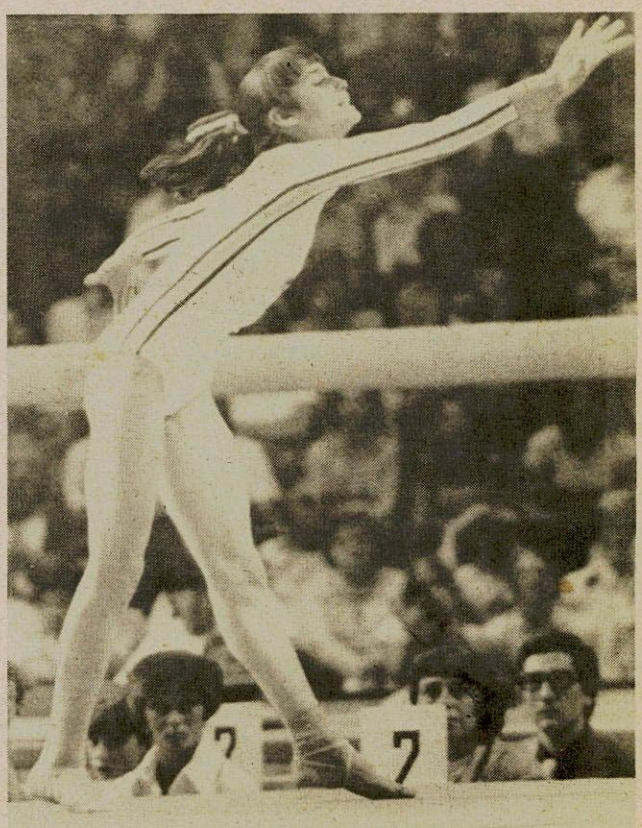

Het turnwonderkind, de roemeense Nadia Comaneci won de gouden medaille op de O.S. in Montreal

Maar emotioneel zijn er nog steeds grote weerstanden. Dat blijkt overal, maar ook genoeg bij uitstek in de overkoepelende organen, die de internationale sport regelen: organen als het Internationaal Olympisch Comité. Mensen die de sport regelen zijn vaak toch al niet van het zuiverste water, ze stralen gerustreerdheid of heimelijke ambitie uit; je vraagt je af waarmee ze zich financieel onafhankelijk hebben gemaakt, maar op het vlak van behoudendheid zijn ze helemaal onovertroffen. Het feit, dat in de sport nòg minder vrouwen een officiële funktie hebben dan in de politiek, zegt al wat. Het feit, dat een marathon nog zelden gelopen mag worden door vrouwen (ofschoon vele artsen inmiddels aangetoond hebben, dat vrouwen daarvoor in principe geschikter zijn dan mannen, zij het dat ze een slechts traditioneel/sociale achterstand hebben), zegt veel meer. Er zijn in dat opzicht talloze voorbeelden.

Scheidingen achterlijk

Bij dit soort beschouwingen is al gauw het feministische eindpunt, dat de scheidslijn tussen mannen- en vrouwensport belachelijk is. Fia de Vries Robbé veroordeelde in het blad „Opzij" nog niet zo lang geleden de voetbalclub Ajax, omdat die geen vrouwen lid liet worden (en kansen gaf tot de selektie van het eerste elftal te gaan behoren). Zoals bekend heeft de bijna 50-jarige Amerikaan Riggs de afgelopen jaren voortdurend jongere vrouwen uitgedaagd om hem op het tenniscourt te verslaan en zo is er thans ook een amerikaanse boksvrouw, die het voor elkaar heeft gekregen met proflicentie en al ingeschreven te worden bij de mannen. Moeten we die kant dan maar op?

Ach, misschien lenen zich sommige takken van sport best voor een gezamenlijke beoefening, hoewel in de enige sport, die op dat gebied uiterst vooruitstrevend is (het nederlandse korfbal) ook al diskriminatie blijkt voor te komen, omdat de vrouwen in de rol van hulpverlener, c.q. assistente, of in vaktaal paaldame wordt geduwd. Maar goed, moge de toekomst uitwijzen, dat sommige sporten totaal gemengd bedreven kunnen worden, bij de meeste blijft toch gelden, dat de man andere, totaal andere fysieke mogelijkheden heeft dan de vrouw. Het lijkt zinniger een aantal scheefgegroeide situaties van nú eerst aan te vatten (de vele sporten, waar vrouwen nog buiten worden gehouden, of de verschillende onderdelen binnen één sport) dan dat onmiddellijk gestart wordt met een algehele integratie. Op zijn minst zou de sport daardoor wat minder achterlijk worden, want nog steeds is het immers zo, dat sportbestuurders menen ten aanzien van (jonge) vrouwen slechts één taak te hebben: haar maagdelijkheid bewaken. Wat ze zelf ook, in dronkenschap of depressie, uitvreten: hun taak is bescherming. Opdat zij zelf beschermd worden.

Hans van Wissen

Opgeknipt voor u

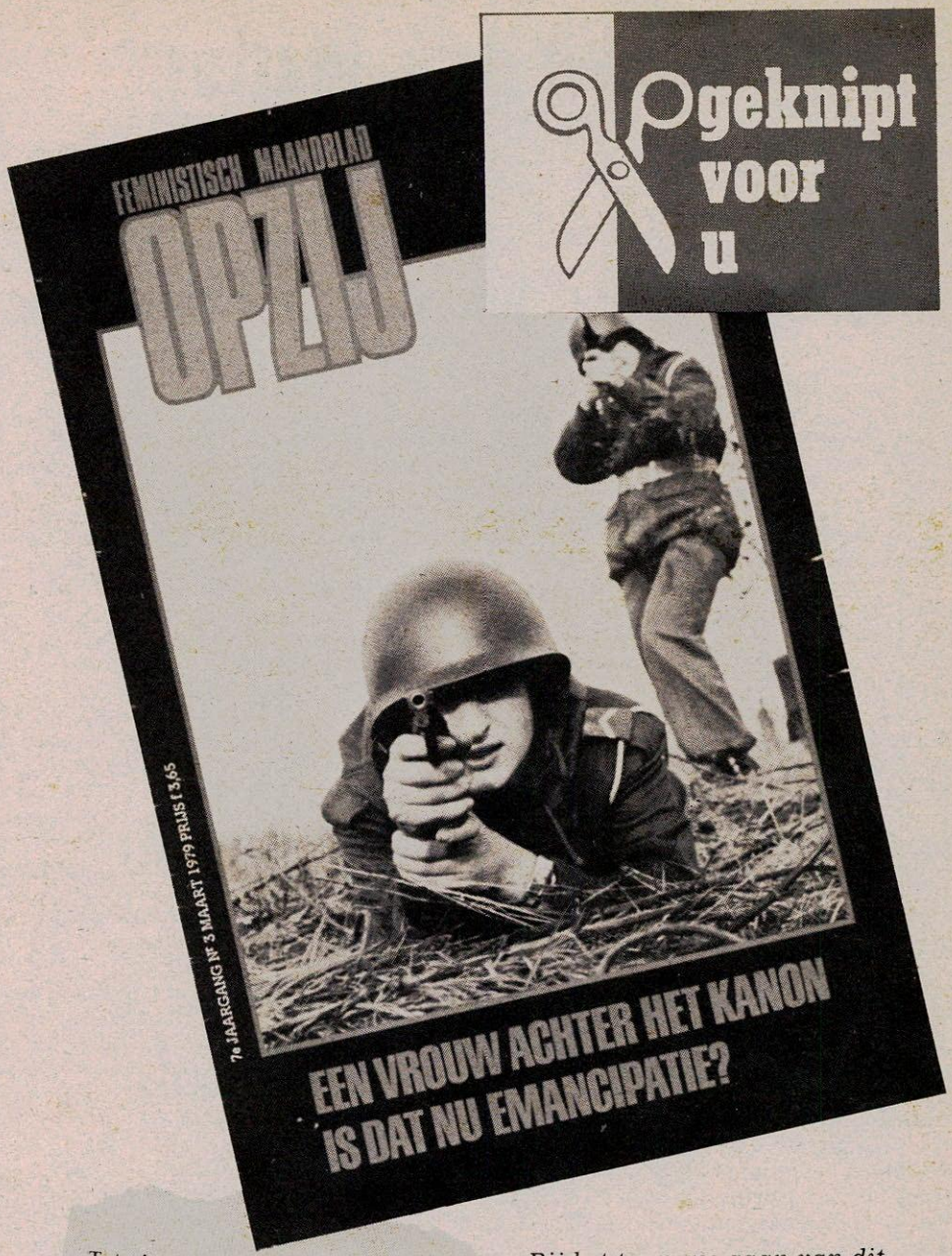

Tot slot nog een zeer opvallend geluid over het verschijnsel 'de vrouw in de gevechtsfuncties' van generaal-majoor M.H. von Meyenfeldt, gouverneur van de Koninklijke Militaire Academie in Breda.

Toen ik hem aan de telefoon had om te vragen of ik een van 'zijn' vrouwelijke pupillen een paar vragen over deze zaak mocht stellen, riep hij spontaan: 'Ik ben er volstrekt tegen, dat vrouwen dit werk gaan doen, ik vind dat de vrouwen het moeten weigeren. Ze verlagen zich er mee, want in wezen is het leger een smerig bedrijfje, dat zie ik steeds meer. De vrouwen zouden zich er niet mee bezig moeten houden. Ze zouden – integendeel – moeten proberen een samenleving op poten te zetten, waarin het geweld minder of helemaal uitgebannen wordt. Dan zouden ze de mannen nog eens een goed voorbeeld kunnen geven'.

Een onverwacht geluid van een beroepsmilitair, die overigens na zijn pensionering in 1980 medewerker wordt van de gereformeerde kerken in ons land.

OPZIJ MAART 1979

Bij het ter perse gaan van dit aprilnummer van EGO, kwam ons het maartnummer van het feministisch maandblad OPZIJ onder ogen. Mede omdat dit blad ook wordt aangehaald in nevenstaand artikel, konden we het niet laten de voorkant hier af te drukken (helaas niet in kleur). De gestelde vraag is de titel van een zes pagina's groot artikel, waaraan wij nu tot onze spijt niet meer aandacht kunnen schenken, maar waarvan we u het slot niet wilden onthouden. OPZIJ is een uitgave van de Weekbladpers b.v. te Amsterdam, tel. 020-262375.

grootste milvazorg: haar uitval

Het verhaal van Willem

Gesprek met een totaal dienstweigeraar

„Vroeger moet het toch een wonderlijk goeie tijd geweest zijn, toen massa's mensen in beweging kwamen, toen vakbonden opriepen tot staking omdat er dienstweigeraars in de gevangenis zaten. Een maatschappelijke beweging tegen het militarisme. Ik heb vannacht gedroomd, dat ik weer vrij kwam uit Nieuwersluis en dat een mensenmassa mij stond op te wachten ter verwelkoming. Dan denk je ook: Dit brengt best wat elementen van gevaarlijke heroïek met zich mee".

Willem de Haan

22 jaar, totaal dienstweigeraar, moest zich op vijf maart melden voor inlijving in de krijgsmacht, maar dook onder. Omdat dienstweigering voor hem een politieke daad is, probeert hij zoveel mogelijk mensen te mobiliseren in de tijd dat hij zich nog op vrije voeten bevindt. Op het moment van verschijnen van dit nummer van Ego zal hij misschien al aangehouden zijn om te zijner tijd te verschijnen voor de krijgsraad. De afloop daarvan valt makkelijk te voorspellen: Gevangenisstraf voor de duur van negentien maanden zal de auditeur-militair tegen hem eisen wegens „volgehouden staatsburgerlijke ongehoorzaamheid". Willem de Haan doet namelijk principieel géén beroep op de Wet Gewetensbezwaren Militaire Dienst (Wet GMD).

Willem Bosma

Het verhaal van Willem de Haan loopt voor een groot deel parallel met dat van de onlangs door de krijgsraad berechte Willem Bosma. Deze deed in eerste instantie wel een beroep op de Wet GMD, februari 1976.

„Zonder sukses. De heren van de Commissie van Advies meenden onderscheid te moeten maken tussen politieke overtuiging en geweten. Een bekend verschijnsel in de parlementaire politiek (vergelijk de daden van de politici maar eens met hun vrome praatjes), maar daarom nog niet minder dwaas. Afijn, ik had mijn gewetensoordeel ten aanzien van de dienst vertaald in konkrete politiek-getinte bewoordingen en werd dus niet als gewetensbezwaarde erkend. Van hoger beroep heb ik toen bewust afgezien. (. . .) Voor mij is de wet GMD de uitzondering die de regel, namelijk het leger in stand houdt", aldus Willem Bosma in een brief de eerste dag van zijn verblijf in het Depôt voor Discipline-Nieuwersluis in afwachting van de krijgsraadzitting.

Dezelfde konlusie

Eenzelfde gang bracht Willem de Haan ook tot eenzelfde konklusie. Januari 1976 kreeg deze in Groningen woonachtige sociologie-student zijn keuringsoproep. Hij liet schriftelijk weten dienst te weigeren en dus ook niet voor de keuring te zullen verschijnen en verwees daarbij naar de Wet Gewetensbezwaren. Na verhoor door de politie kwam hij voor de kantonrechter, die op formele gronden zijn beroep op de Wet Gewetensbezwaren niet ontvankelijk verklaarde, omdat een dergelijk beroep slechts mogelijk was ná de keuring voor militaire dienst. Willem de Haan: „De hoger beroepszaak voor de rechtbank radikaliseerde mij. Over mijn hoofd heen hakketakten ze over juridisch gelijk en ongelijk, terwijl ik alleen maar wilde vertellen wat ik tegen het leger en de krijgstucht had".

December 1977 stelde de Raad van State Willem de Haan met nog zeven andere keuringsweigeraars in het ongelijk. Voor Willem de Haan duurde het vervolgens tot begin 1979, dat hij een oproep tot inlijving kreeg. Op de dag van inlijving zou hij dan alsnog op de kazerne de militaire keuring ondergaan. Daarvóór dook hij onder.

De motieven

Wat beweegt een totaal dienstweigeraar? Uit de brief van Willem Bosma: „De krijgstucht (-De ondergeschiktheid is de ziel van de militaire dienst-) staat lijnrecht tegenover het wezen van mens-zijn: Het vrij aanvaarden van verantwoordelijkheid. Ik weiger militaire dienst, zoals ik ieder bevel zou weigeren. Ik weiger op bevel te moorden en te plunderen. Artikel 194 van de Grondwet eist van iedere Nederlander daartoe in staat – (dus?) alleen mannen – dat hij helpt grondgebied en onafhankelijkheid van het Rijk te verdedigen. De moderne wapenstelsels maken het echter al bij voorbaat onmogelijk een bepaald grondgebied te verdedigen. De huidige bewapening stelt kwaadwilligen wel in staat het totale oppervlak van de aarde vele malen te vernietigen.

Onafhankelijk is het Rijk ook al niet. Zowel politiek als ekonomisch gedragen de machthebbers zich slaafs: De Verenigde Staten en de duitse Bondsrepubliek hebben het hier al aardig voor het zeggen. Militair is 's Rijks onafhankelijkheid helemaal een lachertje. Scheidslijnen die in de vorm van staatsgrenzen tussen de volkeren zijn getrokken, moeten niet worden verdedigd, maar opgeheven. (. . . .) Naar mijn smaak is er pas sprake van revolutie als er een ingrijpende sociale omwenteling plaatsvindt, die door praktisch de hele bevolking wordt gedragen. Massale dienstweigering en werkstaking zijn tegelijk kenmerk en middel van zo'n ommekeer".

VD en „Onkruit"

In 1974 maakte zich een groepje principieel-politieke dienstweigeraars los van de „Vereniging Dienstweigeraars" (VD) en organiseerde zich in de beweging van anti-militaristen „Onkruit".

Willem de Haan: „De VD is volgens ons te veel gericht op belangenbehartiging voor de groep van dienstweigeraars. Op zichzelf goed natuurlijk, maar omdat ze daarvoor een onderhandelingspositie nodig heeft met de autoriteiten, blijft de VD binnen het systeem van de militaire dienstplicht, waarbij het antimilitarisme op de achtergrond raakt. Wij staan een principiëlere houding voor tegenover het systeem.
Het kernpunt voor Onkruit is: Hoe tast je het militarisme wezenlijk aan. Geen enkele groepering, politieke partij of vakbond doet dat op dit moment. Omdat ze alle op de een of andere wijze opereren binnen het systeem.
Voor de arbeidersklasse openbaart zich het leger als een vijand, als een instrument tot onderdrukking in handen van de bevoorrechte elite. Toch doet de vakbeweging daarin mee, als het gaat om aanschaf van straaljagers en van tanks bijvoorbeeld en wat daarbij meeste arbeidsplaatsen oplevert."
Willem Bosma schreef: „Sommigen zoals de Bond voor Dienstplichtigen menen dat het leger de arbeidersklasse nog wel eens van pas kan komen, bijvoorbeeld om de kapitalisten van hun troon te stoten. Die gedachte lijkt me nogal naïef en nog gevaarlijk ook: Zij gaat uit van een voorhoede-idee. Dat je gewapenderhand een socialistische staat moet vestigen. Volgens mij is er echter sprake van andere tegenstellingen.
Massale dienstweigering getuigt van een breed verzet tegen het militarisme".

Individu en maatschappij

Willem de Haan: „Totaal-weigeren is een individuele daad. Het zwakke daarvan is, dat je alleen voor de konsekwenties staat: langdurige gevangenisstraf. En dat dat vele mensen afschrikt. Het sterke is, dat je laat zien dat je het met jouw overtuiging opneemt tegen het apparaat en tegenover de gevestigde ideeën".
Willem is opgevoed in anti-militaristische sfeer. Geen speelgoedgeweertjes thuis, vader was een plichtsgetrouwe onderwijzer met humanistisch-socialistische opvattingen. Uit respekt voor het leven niet doden. Een samenleving zonder militarisme, een maatschappij „waarin het doden van andere mensen geen ekonomisch profijt oplevert".

Willem de Haan: „Daarom willen we van onze dienstweigering een zo groot mogelijke politieke daad maken door alles – keuring, opkomst, processen – aan te grijpen om onze politieke ideeën over leger, staat en militarisme kenbaar te maken. De dienstweigering strekt zich dan ook tot een veel breder terrein uit, is onderdeel van burgerlijke ongehoorzaamheid tegen een militaristische maatschappij.
Toen een groepje van „Onkruit" het ministerie van defensie bezette, althans enige ruimten ervan, vroeg men ons: Wat zijn jullie eisen? We hebben geen direkt-haalbare eisen. We verklaren het leger de oorlog".

Sietse van der Hoek

gast in EGO

Sinds begin dit jaar heeft de Humanist, 14-daags ledenblad van het Humanistisch Verbond, een nieuwe eindredakteur. Het is **Hes van Huizen** *(29) die, na de School voor de Journalistiek en een wereldreis van twee jaar, sociale geografie is gaan studeren aan de Universiteit van Amsterdam. Eerder deed hij de eindredaktie van Het Schoolblad, orgaan van de ABOP (Alg. Bond van Onderwijzend Personeel). Nu dus (part-time) de Humanist. Welkom kollega, het woord is aan jou als gast in EGO.*

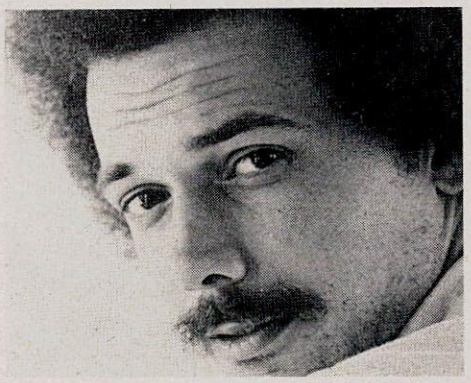

EGO en Humanist hebben beide de humanistische levensovertuiging als uitgangspunt en reden van bestaan. En zijn dus eigenlijk broertje en zusje. De eerste is alleen wat dikker maar de tweede zie je vaker, namelijk één maal in de veertien dagen. Het belangrijkste verschil is echter wat men noemt de doelgroep.
EGO is immers een blad voor (vooral dienstplichtige) militairen, terwijl Humanist wordt toegestuurd aan allen die lid zijn van het Humanistisch Verbond. Het is dus een verenigingsorgaan ten behoeve van de leden van het Verbond.
Daarom is de inhoud van Humanist met name gericht op de voorlichting over de doelstellingen en middelen van het Humanistisch Verbond, zowel in theoretisch als in praktisch opzicht. Dit tweede punt, de maatschappelijke verwerkelijking probeert het Verbond te bereiken via een open en op samenwerking gerichte benadering ten aanzien van geestverwante groepen, zoals Amnesty International, Ombudsman, Milieudefensie, JAC's, FNV, NVSH, COC, Centraal Wonen en zeker niet in de laatste plaats de EGO-lezers ongetwijfeld vertrouwde VVDM.
En deze samenwerking vindt men terug in de kolommen van Humanist, waardoor dit blad meer is dan enkel en alleen het verenigingsorgaan van het Humanistisch Verbond. Behalve aandacht aan de vele Verbondsaktiviteiten treft de lezer een breed skala aan van onderwerpen die met name jongeren zullen aanspraken: privacy, ontwikkelingssamenwerking, vredesvraagstukken, menswaardig overleven, en nieuwe relatievormen om er enkele te noemen. De verjonging van Humanist wordt dan ook steeds meer zichtbaar: momenteel zijn er 1500 jongeren lid van het HV.
Als je naast je militaire lijfblad twee maal per maand Humanist wilt ontvangen, of nadat je bent afgezwaaid feeling wilt houden met het humanisme – nog beter: je aktief wilt inzetten voor het humanisme – word dan lid van het Humanistisch Verbond en daarmee automatisch abonnee van Humanist.
Ieder lid stelt zelf vast welk bedrag aan kontributie hij zal betalen. Daarbij geldt een minimum van vijftig gulden per jaar en als suggestie een half procent van het inkomen.
Schrijf naar Humanistisch Verbond, postbus 114, 3500 AC Utrecht of bel 030 – 31 81 45.

EGO: schiet soms in het verkeerde keelgat

berichten

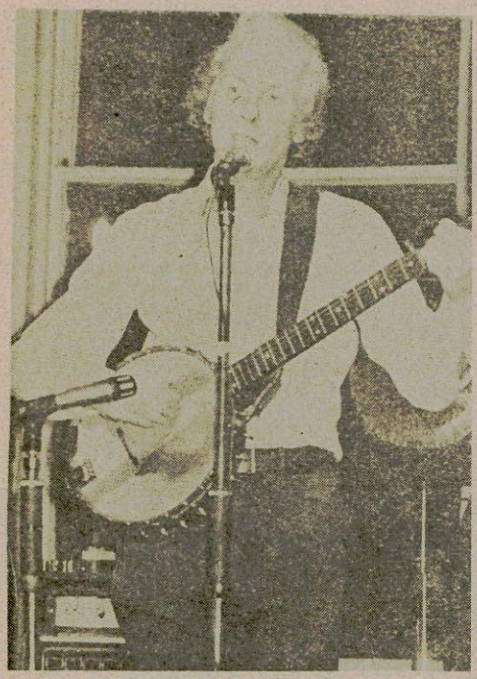

Folk-muziek in het HMT 'De Huneberg' in Havelte op dinsdag 10 april 1979

Als vervolg op de eerste konserten in januari en februari in het HMT „de Leemberg" in Nunspeet, waar de artiesten Chris Rohman en Saffron Summerfield voor een enthousiast publiek optraden, brengt het HMT in Havelte op dinsdag 10 april de folkmuziek van Iain Mackintosh. Deze sympatieke Schot is een instrumentale duizendpoot, die zijn optredens omlijst met het bespelen van o.a. 5-snarige banjo, concertina, tinwhistle en doedelzak.
In Schotland is Iain een van de meest gerespekteerde solo-artiesten. Hij runde er zelfs een tijd lang een eigen t.v.-show. Maar ook in ons land is Iain een graag geziene gast door zijn vele optredens in clubs en theaters. Hij is vaste artiest op bekende folkfestivals als het Winterfolkfestival en het Leidse festival. Als geen ander lukt het hem iedere keer weer om het publiek bij zijn optreden te betrekken.
Dus, de folkavond in het HMT met Iain Mackintosh, op dinsdag 10 april, aanvang 20.30 uur.

Zomerkampen IVN ook dit jaar

Jongeren gezocht om te werken in Natuurreservaten

Ook deze zomer organiseert het Instituut voor Natuurbeschermingsedukatie (IVN) werkkampen voor jongeren tussen 15 en 25 jaar. Deze kampen worden gehouden van 25 juni t/m 25 augustus 1979, in de periode dus waarin de meeste vakanties vallen. Er wordt werk gedaan dat nodig is voor een goed beheer van natuurreservaten. Vaak zijn dit werkzaamheden die niet door machines gedaan kunnen worden. Dit omdat het terrein kwetsbaar is, er zeldzame (beschermde) planten groeien, of omdat de bodem te slap is. Vaak is dit werk erg arbeidsintensief, zodat hulp van vrijwilligers zeer op prijs wordt gesteld.

Deze kampen die voor de 17e keer worden gehouden bieden een unieke mogelijkheid om meer te weten te komen over natuur- en milieubescherming en hun maatschappelijke konsekwenties. Deze onderwerpen komen zowel tijdens het werk, als tijdens voordrachten en diskussies in de avonduren ter sprake. Overdag gaat het daarbij vooral om het nuttig effekt van het werk dat wordt gedaan, de ekologische waarde van het reservaat en de bijzondere planten en dieren die er voorkomen. 's Avonds wordt vooral aandacht geschonken aan het hoe en waarom van de natuurbescherming, de landbouwproblematiek, het energievraagstuk en belangrijke zaken op het gebied van de ruimtelijke ordening.
De kampen worden geleid door vrijwilligers, leden van de landelijke werkgroep van kampstafleden van het IVN. Zij begeleiden het werk in de reservaten, in overleg met de beheerder en stellen ook het avondprogramma op. Zo'n werkkamp begint 's maandagsochtends en eindigt op zaterdag. De deelnemers betalen een bedrag van *f* 20,— voor verzekering en administratiekosten. Voeding en huisvesting wordt aangeboden door de terreinbeheerder. Er zijn enkele kampen voor uitsluitend 15 t/m 18-jarigen en voor 18 t/m 25-jarigen. Alle andere kampen zijn voor de leeftijd van 15 t/m 25 jaar.

Nadere inlichtingen zijn verkrijgbaar bij het IVN in Amsterdam, tel. 020-228115.

Kongres over terrorisme

Op zaterdag 9 juli organiseert de WEPS (Werkgroep voor Ekologie, Pacifisme en Socialisme) een bijzonder kongres, gewijd aan het terrorisme. Tussen 10 en 6 uur zullen een aantal sprekers (waaronder enkele buitenlanders) hun visie op diverse aspekten van het terrorisme geven, 's avonds vindt er een forum plaats.
Bijdragen zijn inmiddels al toegezegd door de publicist *Arthur Lehning*, mr. *Hein van Wijk*, prof. dr. *J. de Graaf* en gevraagd zijn verder *Rudi Dutschke* en prof. dr. *Helmut Gollwitzer*. Gekwalificeerde tolken zullen zorg dragen voor de vertaling van de niet-nederlandse bijdragen aan het kongres.
De deelnemersprijs is vastgesteld op *f* 10,— per persoon, waarbij is inbegrepen toezending van het kongresboek, waarin alle inleidingen en het diskussieverslag zullen worden opgenomen. Gezien het beperkte aantal plaatsen (maksimaal 250) is tijdige aanmelding gewenst.
Voorlopige opgaven: Postbus 385, Amsterdam.

nog even en de aarde is echt plat

Rukken de Indianen weer op?

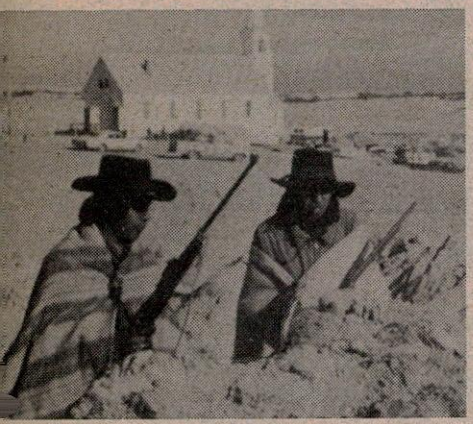

Bezetting van Wounded Knee

Zelfs jonge lezers zullen zich Wounded Knee herinneren: in 1973 bezetten een paar honderd gewapende Indianen, voornamelijk Oglala Sioux met enkele organisatoren van de American Indian Movement, dit gehucht bij de leegstaande federale gevangenis op het rotseiland Alcatraz. Het was de historische plek waar een amerikaanse legereenheid in 1890 weer eens, vrijwel zonder reden, een ware slachting aanrichtte onder enige honderden bijeengedreven Indianen, waaronder vele vrouwen en kinderen.

En hoewel de amerikaanse regering het eiland al eerder – in 1971 na een bezetting van 19 maanden – had laten „schoonvegen", werd Wounded Knee II gedurende 71 dagen, belegerd door politie en wereldpers, politiek nieuws als nooit tevoren. Er vielen doden, men trok de aandacht, en het lijkt waarschijnlijk dat deze tragische gebeurtenissen mede – in het verlengde van de revolterende bewegingen in de zestiger jaren in Berkeley en Berlijn, Praag en Parijs – het klimaat schiepen voor de sindsdien bij velen opgeleefde interesse in de kultuur van „de" Indianen.

„De" tussen aanhalingstekens, omdat het gaat om een grote verscheidenheid van ongeveer driekwart miljoen mensen van zo'n vierhonderd verschillende stammen, merendeels verspreid levend over de Verenigde Staten van Noord-Amerika en Canada. Zij vormen, minder dan een half procent van de amerikaanse bevolking uitmakende, één van de gediskrimineerde minderheden. En dan hebben we het hierna nauwelijks over de vele miljoenen Indianen, die een – nog veel erger onderdrukte – meerderheid vormen in de zuidamerikaanse landen.

Op de dag dat dit geschreven wordt (10 maart 1979) publiceert de Volkskrant een artikel over Constantino Lima, voorzitter van de boliviaanse Indianenorganisatie MITKA, die door West-Europa trekt om steun te zoeken voor zijn strijd tegen de onderdrukking van de latijnsamerikaanse Indianen (in Bolivia 85% van de bevolking). Lima zegt daarin o.a.: „Als we de publieke opinie in het westen achter ons krijgen kunnen we tenminste eens een keer aan het woord komen. Dat is nodig, zeker wanneer je bedenkt dat de kolonisatie, die elders tot staan is gebracht, bij ons nog steeds voortgaat."

Veelzijdige belangstelling

Dat die oplevende interesse verschillend van aard is, mag blijken uit een aantal willekeurige voorbeelden. De kommercie is er meestal snel bij: kunstnijverheidszaken zien brood in de verkoop van indiaans ambachtswerk (potten en schalen, wandkleden, schoeisel, sieraden e.d.). Doch ook onderwijs en kultuur laten zich niet onbetuigd:

Musea voor land- en volkenkunde richten speciale tentoonstellingen in (mo-

Tipi op het verlaten gevangeniseiland Alcatraz in de baai van San Francisco

menteel bijv. in Rotterdam – aan de Willemskade en in het Lijnbaancentrum – over de braziliaanse Indianen). Studentenwerkgroepen aan universiteiten verrichten speciale studies, middelbare scholieren schrijven werkstukken, bijna wekelijks verschijnen in kranten en tijdschriften artikelen over Indianen.
Fons Eickholt schreef een theaterstuk „Indian Tours". De Nederlandse Werkgroep Indianen Projekt '79 organiseert een tribunaal over de rechtspositie van Indianen onder de titel „Het recht van de zwakste". De Nederlandse Aktiegroep Noordamerikaanse Indianen (NANAI) ontving eind vorig jaar de Hopi-leider James Kootshongsie en de Volkskrant wijdde er driekwart pagina aan.
En om weer kommercieel te eindigen: ook uitgevers speelden ruimschoots in op de behoeften van een groeiend lezerspubliek.

Boeken

Zo kwamen er heel wat kinderboeken over Indianen uit, die (volgens Mischa de Vreede in het NRC/Handelsblad van 9 maart) tussen het verhaal door een aanzienlijke reëler beeld van de maatschappelijke werkelijkheid van Indianen geven, dan waar vroegere generaties het via Arendsoog, Winnetou en cowboyfilms mee moesten doen.
Ook verschenen er de laatste jaren een flink aantal boeken over geschiedenis, leefwijze en kunst van Indianen. Eén daarvan schafte ik me aan, na lezing van een recensie waarin het als zonder meer het beste boek op dit gebied werd aangeprezen. En laat ik het, alvorens er hierna iets over te vertellen, maar meteen bekennen: na vele winteravonden lees- en kijkgenot ben ik zo enthousiast over dit boek, dat ik hoop met dit artikeltje nog velen na mij even geboeid aan het lezen te krijgen.

„De Indianen"

Onder deze titel bracht uitg. De Haan (Unieboek, Bussum) in 1978 een nederlandse editie uit van The World of the American Indian, een uitgave van de National Geographic Society, Washington D.C., USA 1974. Het boek telt 400 blz. met 448 illustraties, waarvan

Wevende Navajo-vrouw

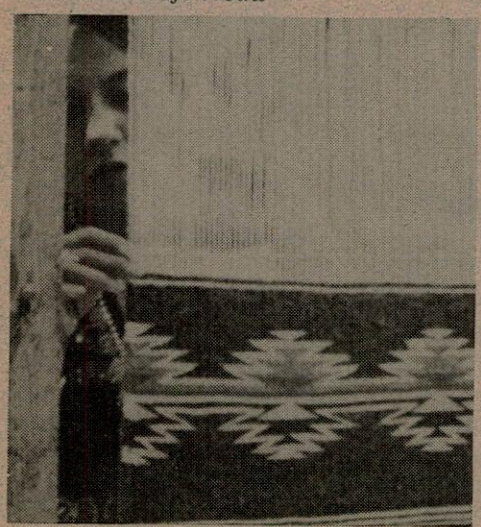

Pottenbaksters van Acona Pueblo in New Mexico

362 in kleur (fotoliefhebbers weten dat de NGS-fotografen tot de beste ter wereld behoren). Het kost 57,50. De tien hoofdstukken zijn geschreven door verschillende – veelal zelf indiaanse – hoogleraren in de antropologie. Een amerikaanse kopijbewerkingsstaf van maar liefst 7 mensen heeft gezorgd voor een zeer makkelijk leesbare tekst en een meeslepende verteltrant. De nederlandse vertaling komt mij als wat barok, maar goed voor; wel jammer is het dat nogal wat zetfouten zijn blijven staan. De illustraties worden apart toegelicht, waardoor de tekst niet hinderlijk wordt onderbroken en het een en ander los van elkaar kan worden gelezen en bekeken. Er is een enorme hoeveelheid informatie verwerkt in relatief weinig tekst en veel fotomateriaal.

Filosofie

Ziet ge, ik leef.
Ziet ge, ik sta in goede relatie tot de aarde.
Ziet ge, ik sta in goede relatie tot de goden.
Ziet ge, ik sta in goede relatie tot alles wat mooi is.
Ziet ge, ik sta in goede relatie tot u.
Ziet ge, ik leef, ik leef.

Vanuit bovenstaande regels wordt in het eerste hoofdstuk glashelder de indiaanse levens- en wereldbeschouwing uit de doeken gedaan. Wellicht het meest essentieel daarin is de visie op het landschap (zie ook de achterkant van deze EGO), waaraan m.i. de

Zuni fles ca. 1880

Zuni schaal ca. 1885

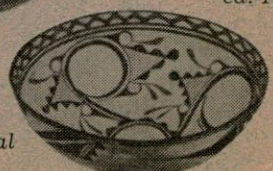

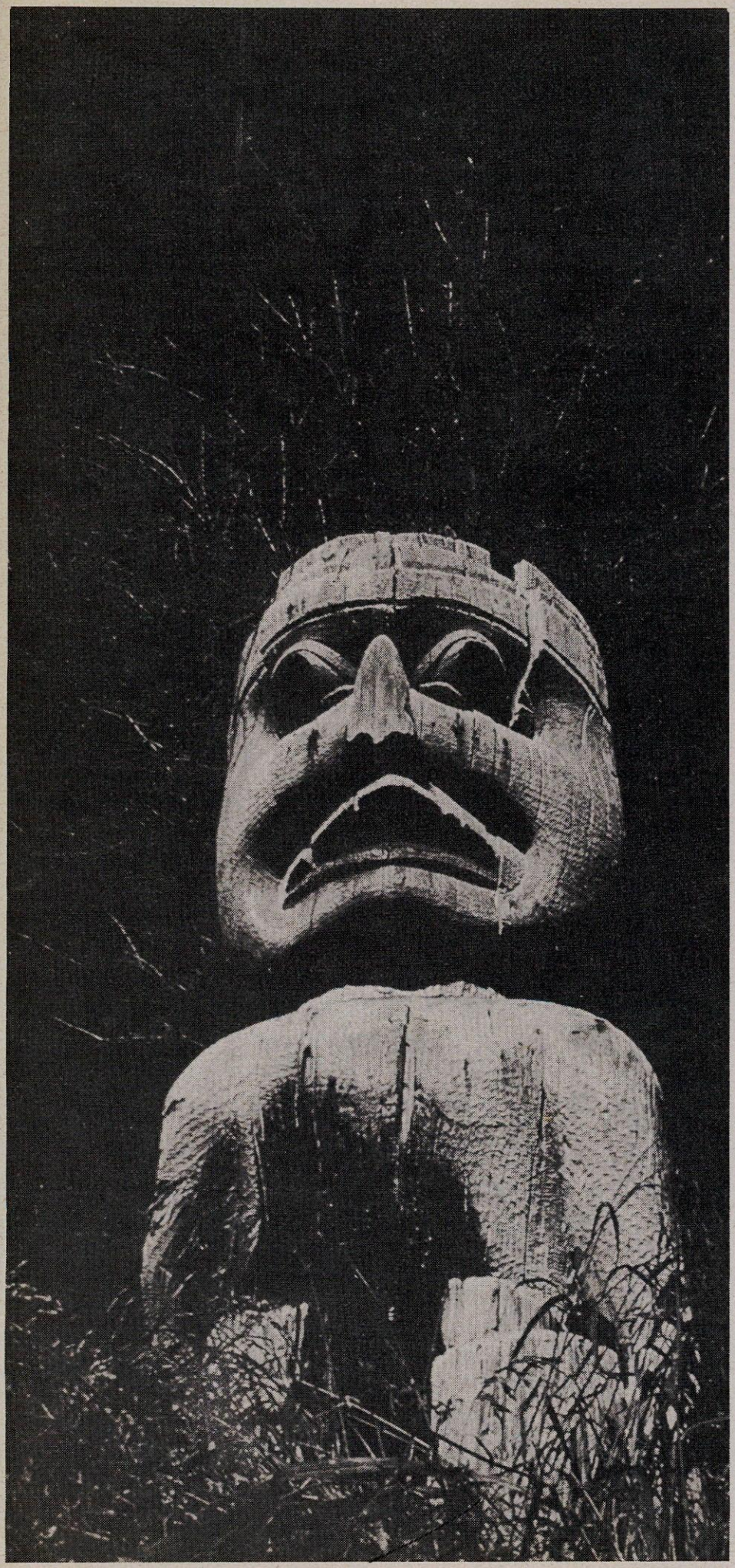

Met takken en twijgen spruitend uit zijn verrotte kroon keert deze overgebleven zuil van een kwakiutl woonhuis terug tot het woud waaruit de houtsnijder haar vandaan haalde

westerse mens een voorbeeld zou kunnen nemen, wil hij nog terugkeren van de weg naar een totale vernietiging van deze aarde. Een paar zinnen uit het slot van dit hoofdstuk: „In zijn wereldbeschouwing bezit de Indiaan een diep inzicht in de aard en de mogelijkheden van zijn menszijn. Zijn beste idee over zichzelf is uiteindelijk een idee voor alle mensen, een idee van humaniteit." En mede daarom „. . . had en heeft de Indiaan nog steeds een aparte en essentiële rol in de geschiedenis van de mens op deze planeet."

Historie en volkenkunde

In het tweede hoofdstuk wordt verteld over de herkomst van de noordamerikaanse Indianen, die voornamelijk vastgesteld kon worden door moderne archeologische onderzoeksmethoden. Naar alle waarschijnlijkheid zijn ongeveer 20.000 jaar v. Chr. jagersfamilies over een – nu weer door zee overspoelde – landbrug van Siberië naar Alaska gekomen. En vandaar hebben zij zich verspreid over het hele kontinent, van Groenland tot Mexico.
Naast een kort hoofdstuk over de rijke indiaanse taalschat, volgen er dan vijf over de vele uiteenlopende stammen onder de titels: Nomaden van het noorden, Woudbewoners en dorpelingen van het oosten, Boeren en rovers van het zuidwesten, Vissers en voedselverzamelaars van het westen en Ruiters van de prairies. Stuk voor stuk schitterende beschrijvingen, waarop hier helaas wegens ruimtegebrek niet nader kan worden ingegaan.

„Botsing der culturen"

Dit is de titel van het op een na laatste hoofdstuk.
Daarin wordt o.a. beschreven hoe werd geprobeerd de relaties tussen blank en rood (en vooral de eigendomsrechten van de grond) in wetten te regelen. Maar wie regelde en wie er het voordeligst uitkwam, laat zich makkelijk raden:

„Eerbiedwaardige wetsbepalingen met een waardige historie, maar bij het vormen van het beleid van de Verenigde Staten legden begeerte naar land en de blanke instelling tegenover Indianen meer gewicht in de schaal. Vele blanken meenden dat Indianen de capaciteiten misten om ten volle deel uit te maken van een menselijke samenleving. Men betwijfelde ernstig of zij ooit gecivilliseerd zouden kunnen worden. Zelfs voortreffelijke missionarissen en zendelingen veroordeelden het indiaanse karakter in onaangename bewoordingen."

Deze verfoeilijke blanke mentaliteit leidde tot talloze verdragsschendin-

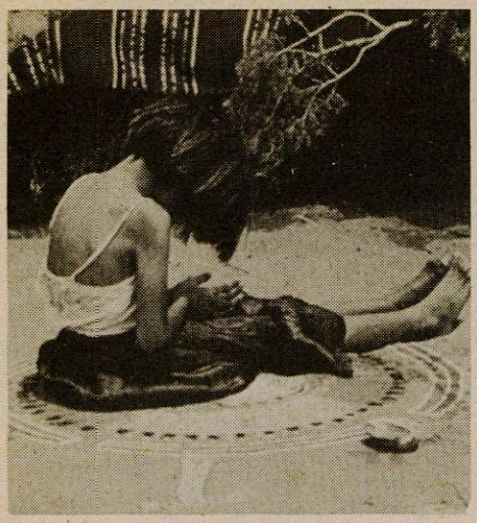

De Navajo 'zangers' kennen tenminste 35 belangrijke genezingszangen, elk met eigen liederen en droge zandschilderingen. Voor een ervan moet men meer dan 500 liederen uit het hoofd kennen. De familie van een patiënt vraagt om een 'zang' en honderden Navajo's komen bijeen om deel te hebben aan de zegeningen. De moderne geneeskunde staat verbaasd als er een genezing volgt, maar het is een oud beginsel: geest en lichaam zijn één. De Navajo behandelt de patiënt, niet de ziekte. De ceremonie zal de patiënt weer in harmonie brengen met zichzelf en de wereld.

gen, landroof, uithongering, reservaatvorming en bijna tot algehele uitroeiing van de oorspronkelijke bevolking. Men werd daarbij nog eens fors geholpen door de uit de Oude Wereld meegebrachte dodelijke ziekten – tyfus, tbc, cholera en vooral pokken – die soms hele stammen vrijwel wegvaagden. En niet te vergeten ontnamen de blanke bizonjagers – Buffalo Bill Cody pochte dat hij in 50 minuten 48, en in 18 maanden 4280 bizons doodde! – de Indiaan zijn belangrijkste middel van bestaan. Voor hun komst waren er ca. 60 miljoen bizons in Noord-Amerika; in 1900 nog 39 in het Yellowstone Park, waar er nu 800 leven en ongeveer 30.000 in andere beschutte omgevingen.
Aan het slot van dit meest tragische hoofdstuk – waarin ook portretten worden getekend van grote opperhoofden als Geronimo de Apache, Sitting Bull en Red Cloud, alsook van de legendarische generaal Custer – lezen we:

„De indiaanse oorlogen laten zich lezen als spannende verhalen, maar belangrijker is het verhaal van de indiaanse wil om in leven te blijven en het eigen gevoel van zedelijke orde te behouden. De Indiaan vocht als hij moest vechten en vocht goed, zelfs als hij in sterkte de mindere was. Maar de harmonie die hij waardeerde als de juiste relatie tussen de mens en zijn universum, werd niet bereikt in de strijd. Mannen reinigden zich na de strijd. Het vredesopperhoofd en niet het krijgsopperhoofd nam onveranderlijk de hoogste plaats in stamraden in. Deze visie over zedelijke orde en het goede leven bestaat nog steeds. Verwoestingen door ziekte, oorlogen die de bevolking decimeerden en opsluiting in reservaten hebben haar niet vernietigd."

„Van Wounded Knee tot Wounded Knee"

Met dit laatste hoofdstuk zijn we ook weer terug bij het begin van dit artikel. Scherp wordt hierin nog eens het amerikaanse beleid met betrekking tot de Indianen in deze eeuw weergegeven, dat tenslotte leidde tot de dramatische gebeurtenissen in 1969 en '73 bij Alcatraz. Dit zeer waardevolle en mooi uitgevoerde boek eindigt aldus:

„De afgelopen eeuw van het indiaanse bestaan is in feite begonnen en geëindigd in Wounded Knee. De bloedige nederlaag van 1890 was het tragische bewijs dat de oude levenswijze voorbij was. In plaats ervan kwam voor de Indianen de uitdaging zich aan te passen of te verdwijnen. De bezetting van 1973 had althans bewezen, dat zij noch het een noch het ander hadden gedaan. In feite had zich de indiaanse bevolking sinds 1890, toen ze 250.000 zielen telde, verdrievoudigd. En de Indianen schenen minder dan ooit geneigd zich af te wenden van hun oude ideeën omtrent de heiligheid van de aarde en hun stamgenootschap. Hun tocht door de geschiedenis is nog niet afgelopen. Ze streven ernaar hem voort te zetten en de zin ervan te ontdekken."

En daarom wil ik tot slot op de vraag boven dit artikel niet anders antwoorden dan met een hartgrondig:
Laten we 't hopen!

Frank Spoelstra

Statige totempalen vormen de toegang tot het schilderachtige Haida-dorp Skidegate op deze foto uit 1878

lezers schrijven

Nog steeds ontvangen wij reakties van lezers op het extra EGO-nummer (1978, nr. 13), dat in januari uitkwam en dat handelde over de uren geestelijke verzorging. Wij brachten dat nummer uit, omdat het er vorig jaar een tijdje op leek dat het aantal gv-uren door de legerleiding zou worden ingekrompen. Inmiddels hebben ernstig verzet en vele gesprekken ertoe geleid, dat dit gevaar vrijwel zeker bezworen is. Overigens zijn voor belangstellenden nog een aantal exemplaren van dat extra EGO-nummer verkrijgbaar. Bel even 03438-2878 en het wordt toegestuurd. (Redaktie).

Franeker, 10 februari 1979.

Geachte EGO-lezers,

Ik ben al weer een paar maanden uit dienst maar herinner me de eerste dag nog goed. Toen we allemaal in de overall stonden voelde je je verdwenen in de anonimiteit en gewillig slikte je alles wat het kader je toeblafte. Je durfde helemaal niet tegen te spreken, want je dacht geen recht tot spreken te hebben.
Maar we hadden al snel de eerste gv-lessen. Hier werd je je ietsje bewust waarin je terecht gekomen was en hoe je op de nieuwe omgeving moest reageren. Dat gaf een steun om je te handhaven in die gekke, haast vijandige omgeving. En hier zie ik een groot belang in: dat je snel bewust wordt hoe te reageren op bepaalde dingen en dat je niet met je hoeft laten sollen, door kinderachtige behandeling van het kader.
In de volgende lessen werd het „leger" van verschillende kanten belicht, bijv.: Hoe geplaatst in onze maatschappij? Geweld uitgaande van het leger? Vrede bewarend of niet?

Zo kwam je op gesprekken over landen waar machtsmisbruik d.m.v. leger heerst of waar gevaarlijke stromingen in de bevolking te zien zijn. Deze gesprekken vond ik zeer belangrijk; het gaf je een betere, en misschien ook een andere, kijk op dit soort zaken.

Helaas moest in de parate tijd vaak vele weken gewacht worden op gv, omdat we het te druk hadden met oefeningen en gv was toch maar tijd verknoeien. Net of we met oefeningen niet uren en uren in het veld moesten liggen niksen: koud worden en vervelen.

Wanneer dit te rijmen valt, moeten de gv-lessen zeker blijven, want alleen te leren om iemand te molesteren is maar een halve militaire training.

Harry v.d. Wal

Den Bosch, 18 februari 1979

Geachte redaktie,

Tijdens m'n diensttijd werden mijn afwijkende ideeën, als persoon en als VVDM-er, door het kader niet in dank afgenomen. Het was meestal moeilijk om erover te praten met je maten, omdat de meesten meer met hun gedachten bij het zo voordelig, schadeloos en plezierig mogelijk vervullen van hun diensttijd waren.
Binnen de humanistische gv-uren kreeg je de gelegenheid om je gedachten over de dienst te uiten. Door de raadsman werd je gezien als een mens die in dienst zat en daar problemen mee kon hebben. Ik had er vertrouwen in, dat ik bij moeilijkheden een beroep kon doen op de raadsman. Dit bleek o.a. door de praktiese hulp, die hij de VVDM-afdeling gaf. Ook de vormingsdagen op het Coornherthuis waren een verademing. Even bevrijdt van de militaire tuchtklem; even een paar dagen stilstaan bij waar je mee bezig was en hoe je daar zelf in stond.
De hgv-uren en raadsmankontakten hebben me geholpen om me niet over te geven aan het algemeen gevoel van lamlendigheid en „ik kom m'n tijd wel door"-gevoel, maar om er juist iets mee te doen.
Het belangrijkste verschil tussen de verschillende gv-ers vind ik, dat de meeste dominees en aalmoezeniers in de eerste plaats loyaal zijn aan de militaire overheden, terwijl de raadslieden in de eerste plaats loyaal zijn aan de mensen, die op hen een beroep doen.
De funktie van elke gv zou m.i. moeten zijn: mogelijkheden aan mensen te bieden om zich als mens te handhaven, beter nog, zich als mens vrij te maken van voor die mens in zijn ontwikkeling belemmerende elementen. Dit betekent voor mij een onvoorwaardelijke loyaliteit/solidariteit met die mens in de eerste plaats. Dit zeker niet om die mens aan te passen bij de dienst, maar om mogelijkheden te geven zich te ontwikkelen ook al gaat dit tegen zgn. dienstbelangen in.
De Humanistische Geestelijke Verzorging neemt dit standpunt in, en is daarom vaak niet populair bij de militaire overheden. Ik vind dat juist hierom de HGV een belangrijke funktie in de krijgsmacht vervult. Het aantal uren gv mag daarom nooit verminderd worden, maar moet eerder uitgebreid worden!

Henny Spliet

vaste prik

Vaste EGO-lezers zijn bekend met de „terzijde's", in elk nummer meestal rechts onderaan. In de ruim 1½ jaar dat we deze „terzijde's" (de naam komt van de gelijknamige rubriek in Vrij Nederland, waaraan „onze" schrijver Frans Wermer jaren meewerkte) nu plaatsen, hebben we er zeer uiteenlopende reakties op gehad. Van hoog tot laag, van dienstplichtig soldaat tot generaal, kregen we zoal te horen: „uitstekend", „zéér geestig", „ik vin d'r niks an" en „schandelijke opmerkingen". Dus kreeg de redaktie er steeds meer aardigheid in en besloot er ook een vast rubriekje van te maken.

Tot nu toe richtten de woordspelige (zelf)spotternijen zich voornamelijk op legersituaties, geestelijke verzorging, raadslieden en EGO zelf. Het kan zijn dat deze als speldeprikken bedoelde – maar soms als bajonetprikken gevoelde – woordgrapjes een wat ruimer doelwit zullen kiezen. We zien het wel.

O ja, en wie het niet leuk vindt kan altijd nog gaan puzzelen, nota bene in dat zelfde EGO (zie blz. 23). We starten dus nu:

join the army and see the world of the middle east

nederlandse VN-soldaat: Johnnie Jordaan was here

VN-missie: vuurproef

wat is plopper in het libanees?

maatgevoel: de ARABIER een toontje lager laten zingen

de eerste klap is een piaster waard

VN-missiepost

diepste wens Libanonganger: maat houden

vrede: neem het met een korrel Salt

de oorlog wordt afgelast wegens de toestand van de velden

het zal wel met een misser aflopen

ieder voor zich mot voor ons allen

met recht: aardkloot

geen hoger beroep dan op EGO

EGO: hard op de goede plaats

Kabinet schaft Leopard II aan: iedereen tevreden?

1. **De legerleiding is zeer tevreden;**
2. **sommige nederlandse industriëlen ook;**
3. **de duitse onderneming Krauss-Maffei heeft goede zaken gedaan;**
4. **het parlement heeft weinig te zeggen gehad;**
5. **soldaten laat het koud;**
6. **arbeiders krijgen ekstra werk;**
7. **maar ondergetekenden zien het niet zitten!**

Dit zijn in grote lijnen de gevolgen van de beslissing van het kabinet Van Agt, toen het vrijdag 2 maart besloot om de 445 duitse Leopard II tanks te nemen om de 130 AMX en 369 Centuriontanks te vervangen.

1. Wat de legerleiding betreft had het desnoods ook de amerikaanse XM I kunnen zijn. Het had echter nog wel een paar jaar kunnen duren voordat de regering een beslissing over de vervanging door de XM I had kunnen nemen, omdat deze tank nog in zijn ontwikkelingsstadium verkeert. Ook was er een probleem met het 105 mm kanon, dat de Amerikanen op de XM I wilden zetten. De nederlandse legerleiding had veel liever het 120 mm kanon dat op de Leopard II zit. De Amerikanen zullen natuurlijk altijd nog wel het 120 mm kanon op hun XM I kunnen zetten, maar dat zou weer veel tijd in beslag nemen, omdat ze dan de hele zaak opnieuw moeten gaan berekenen, en andere bouwplannen moeten maken. Onze legerleiding was dan echter ongeduldig geworden; ze is prima tevreden met de Leopard II, zeker ook omdat die een dieselmotor heeft en geen gas-turbine-motor zoals de XM I.

2. Sommige nederlandse industriëlen hebben ook geen klagen. Ze stonden te trappelen om werk en geld, en liefst zo snel mogelijk. Dit wilde Krauss-Maffei – de producent van de Leopardtanks – wel, in de vorm van ko-produktie en andere vormen van kompensatie, leveren. Er is dan ook een groep van nederlandse industriëlen ontstaan, die met de Duitsers en Amerikanen onderhandelde over wat er voor de nederlandse bedrijven aan zit. Deze groep wordt de „stuurgroep" genoemd en bestaat uit de vertegenwoordigers van de bedrijven, die mogelijk bij de ko-produktie en kompensatie betrokken kunnen worden. Een paar van deze bedrijven zijn: DAF, Philips, RSV, d'Olde Delft, VMF Stork. De voorzitter van de „stuurgroep Gevechtstank 1980" is DAF-direkteur Holthuizen. De „stuurgroep" is een groot voorstander van de aanschaf van de Leopard II, omdat die al op korte termijn voor werk kan zorgen. Er is al een groot plan in elkaar gezet tussen Krauss-Maffei en de „stuurgroep". Er valt in ieder geval veel geld te verdienen voor de nederlandse industrie als alles goed gaat. De Duitsers beloven 100% kompensatie aan de ned. industrie en dat over een order van 2,44 miljard gulden! De meerderheid in de „stuurgroep" is tevreden. Wellicht met enige uitzonderingen (o.a. Stork), die meer voor het amerikaanse alternatief voelden. Je kunt niet alle industriële belangen op een hoop gooien, maar tevredenheid overheerst.

3. Bij de duitse onderneming Krauss-Maffei heerst ook grote voldoening. Mochten ze eerst al de Leopard I leveren, nu mogen ze de Leopard II ook in Nederland afzetten. Verder had Krauss-Maffei al een order van 1800 Leopard II tanks van het duitse leger. 445 stuks erbij voor het nederlandse leger, betekent een verhoging van de produktie met ongeveer 25%. Verder betekent de nederlandse beslissing vrijwel zeker dat nog enkele andere kleine europese landen de Leopard II zullen kiezen. Voor de Duitsers is de beslissing van Nederland inderdaad zeer belangrijk. Voor de Amerikanen hing er veel minder van af, omdat zij al een grote binnenlandse markt hebben van maar liefst 7000 tanks. De Duitsers hebben altijd al een grote tankslag gesuggereerd tussen het amerikaanse en duitse tankbelang. Dit is natuurlijk een fabel omdat de Amerikanen nog niet de kans hebben gehad om zich konkurrerend op te stellen. Hun tank was nog niet volledig ontwikkeld.
Het aandringen op een zo snel mogelijke beslissing was dus niet alleen gunstig voor de nederlandse legerleiding en industrie, maar speciaal ook voor Krauss-Maffei.

4. Bij voorafgaande vervangingen van wapensystemen bleek dat het parlement daarin weinig te zeggen had. Ook nu is de invloed van het parlement minimaal. Veel gaat achter de ruggen van de parlementariërs om. Nadat de Minister van Defensie, de Direktie Materieel landmacht en de „stuurgroep" hebben bepaald welke orders reëel zijn, neemt het kabinet een beslissing. De beslissing is dus in feite al genomen. Het enige waarin de Tweede Kamer zich duidelijk heeft laten gelden was begin november '78 toen ze van de minister eiste om de Amerikanen meer tijd te geven om zich konkurrerend op te stellen. Krauss-Maffei zat eigenlijk in een monopolie-positie waarin zij teveel haar zin zou kunnen doordrijven. Men wilde zo de Duitsers dwingen wat meer toe te geven aan de nederlandse belangen. Zelfs het voorstel om de Amerikanen meer tijd te geven zou wel eens van uit een deel van de „stuurgroep" kunnen zijn gepushed omdat die bedrijven meer belang bij het amerikaanse voorstel hadden.
Vanuit de PvdA-hoek wordt nog een poging tot beïnvloeding van de beslissing ondernomen: zij maken zich sterk voor minder tanks en meer anti-tankwapens.

5. Wat de soldaten betreft zal het wel erg weinig uit maken of ze met een amerikaanse of duitse tank moeten werken. En zelfs de vraag of er meer of minder tanks of anti-tankwapens moeten komen vindt men in het algemeen niet zo fundamenteel. Je aksepteert als soldaat al dan niet dat er wapens bestaan. Aksepteer je dit niet dan weiger je immers dienst. Aksepteer je dit wel dan maakt de keuze tussen twee soorten tanks je weinig uit. Ook de soldatenvakbonden, de VVDM en de AVNM, namen geen fundamenteel standpunt in deze kwestie in.

6. En we hebben het tot nu toe nog niet over de mensen gehad die er schijnbaar niet bij betrokken zijn en er ook veelal niets mee te maken willen hebben: de werkers bij bedrijven als Philips, Stork etc. Zij werken om te werken. Zij werken voor hun loon. Of dat nu bij het maken van schoenen, tandenborstels of granaten is maakt hun ogenschijnlijk niet veel uit. Toch zijn er ongetwijfeld arbeiders die problemen hebben met de vervaardiging van wapentuig. Gewetensbezwaren voor arbeiders zou een aardig idee zijn, maar is nog nooit ter diskussie geweest. (Wel in België, zie EGO van jan./febr. '79, pag. 23. *Red.*). Dit is evenwel geen fundamentele oplossing, zeker niet in een tijd van strukturele werkloosheid.
Ook de industriebonden beijveren zich in eerste instantie voor instandhouding van werkgelegenheid, ook in de wapenproduktie.
Het is overigens zo dat de aanschaf van de Leopard II 6000 manjaren werk oplevert. Er was echter aanvankelijk door Krauss-Maffei meer werk beloofd. Wapenaanschaf levert dan wel werkgelegenheid, maar of die nu zo zeker is valt te betwijfelen; zeker als we ons de geschiedenis van de F-16 aanschaf herinneren, waarbij in eerste instantie 40 à

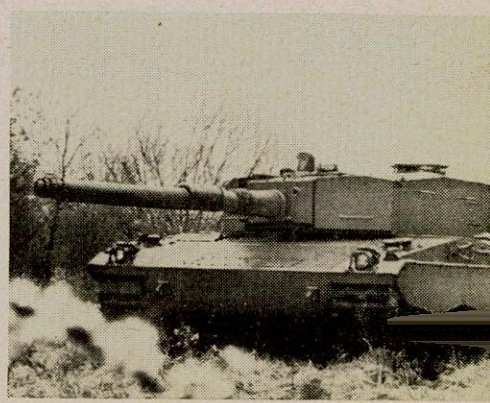

Nieuwe atoomraketten in Nederland?

De Russen hebben sinds vele jaren een groot aantal raketten (600 à 700) voor middelbare afstanden gereed staan voor het bevuren van doelen in Westeuropa. Deze raketten raakten zo langzamerhand verouderd en zijn nu vervangen door nieuwe raketten die natuurlijk weer beter zijn dan de oude. Dat wil zeggen dat ze een grotere dracht hebben, veel nauwkeuriger zijn, en beter kunnen worden gekamoufleerd omdat ze ten dele mobiel zijn (vaste opstellingen zijn immers door satellietwaarneming gemakkelijker op te sporen). Deze nieuwe raketten zijn van het type SS-20.
Het Westen vond dit altijd al een gevaarlijke dreiging. Nu de Sovjet Unie de SS-20 raketten heeft ingevoerd, denken de Amerikanen erover om hier tegenover een taktische kernmacht op te richten, op te stellen in Westeuropa, en samengesteld uit nog te produceren raketten die kunnen worden gericht op doelen in de Warschau Pact landen.

50.000 manjaren werd beloofd en waar er uiteindelijk maar 15.000 van over bleven.

7. Wij verwonderen ons over de gang van zaken. Twee punten vallen ons op:
– nergens wordt gepraat over de onderliggende vraag of er nu vervangen moet worden of niet. Iedereen blijft op het nivo van de keuze tussen twee tanks zittten. Weinigen realiseren zich dat het een keuze tussen twee kwaden betreft. Wapens zijn niet zo maar produkten, maar zijn produkten om anderen mee uit te schakelen of te vernietigen, om te doden. In wiens belang is dat eigenlijk?
– de gemiddelde burger wordt gekonfronteerd met twee soorten argumenten. Aan de ene kant de zgn. dreiging van russische, chinese of zelfs buitenaardse gevaren, aan de andere kant de dreiging met het spook van de werkloosheid als we weigeren een uitgebreide wapenproduktie in stand te houden.
Beide dreigingen zijn niet echt hard te maken, ze worden vooral gevoed door de belanghebbenden, de producenten van die wapens!

Fons Wijnhoven en Piet Houben
(Studiecentrum voor Vredesvraagstukken, Nijmegen)

Daarmee zou de dreiging die van de Sovjet atoommacht uitgaat, kunnen worden geneutraliseerd. Men denkt daarbij aan een nieuwe versie van de Pershingraketten, maar met een groter afstandsbereik en voorzien van nauwkeuriger richtmiddelen.
Aangezien het raketten voor middelbare afstand betreft, zouden deze in Europa moeten worden opgesteld. Daarom worden op het ogenblik de europese NAVO-landen gevraagd of zij bereid zijn om zulke raketten op hun grondgebied toe te laten. Het belangrijkste land is hierbij Westduitsland, dat een centrale positie inneemt bij de verdediging tegen een eventuele aanval van het Warschau Pact. Leidende Duitse politici zoals bondskanselier Schmidt en de minister van defensie Apel hebben zich al redelijk positief uitgelaten ten opzichte van de stationering van de nieuwe raketten op hun grondgebied, maar alleen op voorwaarde dat àlle NAVO-landen daartoe eveneens bereid zouden zijn.
Maar niet alle Duitsers zijn hiervoor enthousiast. De voorzitter van de socialistische fraktie in het parlement, Wehner, heeft gezegd dat zulk een nieuwe raketmacht een gevaar zou betekenen voor de ontspanning tussen Oost en West. Ook ons land neemt een gewichtige positie in bij het debat over de nieuwe taktische raketten. In Nederland leven in brede kring sterke anti-atoombom gevoelens. Indien Nederland zich tegen de invoering zou verklaren, zouden niet àlle NAVO landen akkoord gaan en zou dus niet worden voldaan aan de duitse voorwaarde.
Er zit aan deze laatste kwestie echter meer vast dan alleen een emotionele afkeer van atoomwapens. Men kan de verstandelijke vraag stellen waarom juist nu wordt gedacht aan nieuwe middenafstands-raketten, terwijl de Russen toch al tientallen jaren de beschikking hebben gehad over een op Westeuropa gerichte raketmacht.
Het antwoord is dat in het verleden een westeuropese raketmacht voor de middenafstanden overbodig werd geacht, omdat een gebruik van taktische kernwapens in Europa direkt samenhing met de mogelijke inzet van de amerikaanse strategische wapens. Nu er thans wèl wordt gedacht aan een nieuwe taktische kernmacht voor de NAVO zou men kunnen denken dat die samenhang er dus niet meer is. Dat wil zeggen dat bij een gewapend konflikt de strategische kernwapens niet meer zijn gekoppeld aan de taktische atoomwapens in Europa, dus dat een oorlog **in** Europa zou moeten worden uitgevochten en het grondgebied van de supermogendheden buiten schot zou blijven.
Tegenover deze gedachtengang staan degenen die zeggen dat nieuwe amerikaanse middenafstands-raketten toch altijd zullen moeten terugvallen op de strategische kernmacht van de V.S. Als Europa deze middenafstandskernmacht afwijst, daarmee de hele amerikaanse atoomgarantie aan Europa worden ontkend. De Amerikanen zouden dan de neiging kunnen krijgen om te zeggen: Europa, verdedig je zelf maar. Deze redenering klinkt echter niet erg geloofwaardig, omdat het niet waarschijnlijk is dat de V.S. de enorme belangen die zij bij Europa hebben zullen loslaten.
Het meest voor de hand liggende standpunt lijkt dan ook te zijn, dat wij – zoals officieel steeds is gebeurd – blijven vasthouden aan de amerikaanse atoomgarantie voor Europa, ook al hebben wij daarover wel enige twijfels.
In dit geval is een nieuwe middenafstandskernmacht niet nodig. Een afwijzing van de nieuwe atoomwapens door Nederland op deze gronden zou parallel lopen met de emotionele en ethische afkeer van de kernbewapening die in ons land zo sterk is. Wij hebben derhalve redenen genoeg om ons te verzetten tegen de invoering van deze wapens.

Karel Bloema

EGO: vol kernvragen

Heaven can wait

Mooie revanche van Warren Beatty

Na de gevoelige flop van zijn met veel tamtam aangekondigde laatste film „Shampoo" – waarin sterren als Julie Christie, sinds jaar en dag Beatty's gabbertje, en Goldie Hawn zelfs niet vermochten enig perspektief op sukses te garanderen – komt deze bezeten Amerikaan heel aardig terug met de produktie en regie van de van vroeger bekende film „Heaven can wait" (De hemel kan wachten).

Beatty, broer van de al even beroemde Shirley McLaine (onlangs zei ze: ik zou best eens in een sexfilm met mijn broer willen spelen, om te kijken wat al die vrouwen toch in hem zien) heeft een goeie cast om zich heen verzameld om zich werkelijk geen enkele buil meer te hoeven vallen, in de personen van James Mason, Jack Warden, Dyan Cannon etc. Hij stoeit met een onderwerp, dat al evenzeer op de helling staat als het huwelijk, waar Robert Altman in onze vorige aflevering zo hartverwarmend de draak mee stak: het leven na de dood.

Joe Pendleton, gespeeld door Warren Beatty, is quarterback in het beroemde Los Angeles Rams team, en hij barst van de ambitie. Samen met zijn coach Max Corkle (Jack Warden) traint hij hard, waar o.a. een ferme fietstocht bijhoort. In een viadukt echter wordt Pendleton geschept door een vrachtwagen, en wij zien hem er nooit meer uitkomen. Dan beginnen de grappen over de dood. Want opeens zien we Pendleton in een soort wolkenrijk lopen, vergezeld van Mr. Jordan (James Mason, heerlijk om die weer eens in zo'n droge, beheerste rol te zien) en een eskorte (Buck Henry, die ook een gedeelte van de regie op zich nam).
Nu blijkt de nog maar net in dienst getreden en daardoor wat overijverige eskorte de ziel van Pendleton net iets te vroeg te hebben meegevoerd naar het hiernamaals, zoals we het niet te definiëren tussenstation maar even zullen noemen. Bij kontrole op de checklist van het vliegtuig, dat de passagiers naar hun uiteindelijke bestemming moet brengen, blijkt dat hij pas over vijftig jaar wordt verwacht. Als ze echter weer terug naar de aarde keren (onzichtbaar voor iedereen, een droom van heel veel wèl zichtbare mensen) zijn ze er juist getuige van hoe de as van Joe Pendleton over de aarde wordt uitgestrooid. Hij heeft dus nog vijftig jaar tegoed, maar zal op zoek moeten naar een lichaam, dat net dood aan het gaan is, maar waar nog juist een nieuwe ziel in kan sluipen.
Aanvankelijk treffen ze dat lichaam aan in de badkuip van de uitermate vermogende mr. Farnsworth, die in zijn eigen bad dreigt te verdrinken door toedoen van zijn echtgenote en haar minnaar, zijn eigen sekretaris. Deze Farnsworth blijkt een pure slechterik, die geld vòòr belangen van mensen laat gaan. Als hij opeens weer opduikt, voor de kijker in de zaal in de gedaante van Warren Beatty maar voor zijn omgeving als zijn eigen ik, krijgt zijn vrouw bijna een flauwte (begrijpelijk), temeer als hij langzamerhand blijkt een heel ander type te zijn dan hij altijd was. Logisch, Pendleton is een rechtschapen jongen, bereid een engelse schooljuffrouw aan te horen (Julie Christie) die komt klagen over het feit, dat er in haar omgeving een heel dorp tegen de grond moet voor weer een Farnsworth bedrijf. Hij annuleert de bouw van dat bedrijf onmiddellijk.
Er groeit (natuurlijk, het blijft Hollywood) iets moois tussen Julie en Farnsworth/Pendleton, tot blijkt dat Farnsworth's tijd op aarde echter om is. Als Pendleton dat hoort, bezweert hij Christie, die hij niets kan verklaren, uit te kijken naar een baseballspeler, in wiens ogen zij iets bijzonders ziet, zoals ze het ook in die van Farnsworth zag. Farnsworth wordt dan neergeschoten door zijn vrouw en haar minnaar, maar Pendleton is inmiddels in de huid gekropen van een baseballspeler, die net een fatale hartaanval had gekregen.
Hij gaat dus nu door het leven als Tom Jarrett. Dank zij zijn geweldige spel winnen de Rams de game, en Jarrett is zielsgelukkig. Door een paar herkenningstekens had hij zich als Farnsworth bekend kunnen maken aan zijn oude trainer, maar als Jarrett weet hij zich niets meer te herinneren van zijn vreemde twee vorige levens.
Net als hij de kleedkamer verlaat, komt hij Julie Christie tegen; ze staren elkaar aan, dreigen aanvankelijk langs elkaar heen te lopen, tot zij hem verbijsterd in zijn ogen kijkt. Ze herkent hem niet, (hij ziet er nu voor de hele buitenwereld immers uit als Jarrett,) maar die ogen, die herkent ze wel. En ze gaat natuurlijk mee koffiedrinken. En Farnsworth wordt uit zijn eigen waterputje gevist, en zijn vrouw en haar minnaar draaien de bak in.
Een uitermate onderhoudende film, die het vraagstuk: „is er nou iets na de dood?" op een heel vermakelijke en originele wijze aanpakt. Vooral de verwikkelingen die ontstaan doordat de buitenwereld de hoofdfiguur niet, of anders ziet, en zijn metgezellen, Mr. Jordan en de eskorte, geheel onzichtbaar blijven, terwijl Beatty wel met ze kan kommuniseren, leveren leuke staaltjes op.
Beatty heeft al wat kassuksessen op zijn naam: „Splendor in the Grass" van Elia Kazan, „The roman spring of Mrs. Stone" van Tennessee Williams, terwijl hij op de nominatie stond voor een

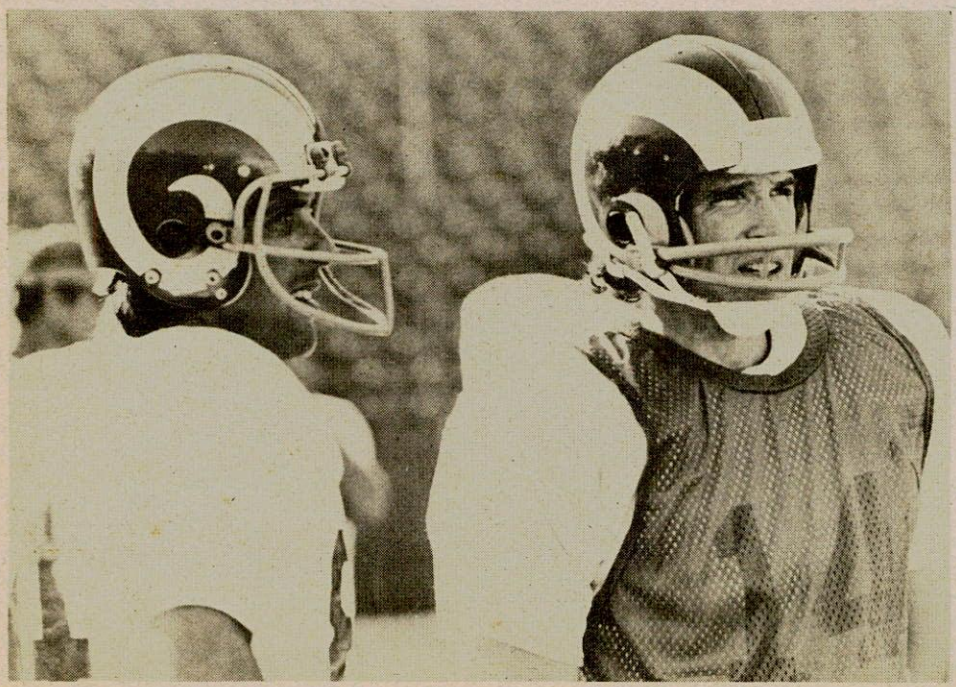

Warren Beatty in zijn geliefkoosde baseball-outfit, als lid van de Los Angeles Rams, die ook echt in deze film meespeelden.

Julie Christie als Betty Logan, die helemaal uit Engeland komt om de belangen van haar dorp te behartigen.

Academy Award voor zijn beroemde rol naast Faye Dunaway in „Bonny and Clyde". Julie Christie zal ik persoonlijk nooit vergeten door haar rol naast Dirk Bogarde in „Darling" hoewel ze haar doorbraak maakte naast Tom Courtenay in „Billy Liar". Haar lijst is te lang om op te noemen, en vrijwel algemeen bekend ook dacht ik.
„Heaven can wait" is een heel aanbevelenswaardige film, in dekors om van te watertanden, zo wisselend en zo goed gekozen, en met werkelijk formidabel spel van Warren Beatty, die we „Shampoo" dan maar zullen vergeven. . .

Leo van Opzeeland

in 't kort

Een nog niet eerder vertoond duo van grootheden vervult de hoofdrollen in **„Remember my name",** n.l. Geraldine Chaplin en de tegen de vijftig lopende, maar nog prima ogende Anthony Perkins, in een grimmig, wat kryptisch verhaal van Alan Rudolph, die het geheel ook regisseerde. De produktie was in handen van veteraan Robert Altman. Geraldine Chaplin heeft twaalf jaar gezeten voor een moord, die zij (het zou best kunnen, als je ziet tot welke streken ze in staat is in de film) heeft gepleegd op de minnares van haar toenmalige man Perkins. Die is inmiddels hertrouwd als Chaplin weer opduikt, en zij denkt: oog om oog, tand om tand, nu gaat jouw fijne leventje er ook aan. En dat lukt haar op een afschuwelijke manier. Zij redt met haar spel de film, want nogmaals, veel goeie logika zit er niet in, maar het gegeven is boeiend.

Naar een verhaal van William Goldman heeft Joseph E. Levine een geweldig spannende, aangrijpende film gemaakt, **„Magic"** met in de hoofdrol Anthony Hopkins, een acteur waar iedereen wel eens van heeft gehoord, maar die met deze rol volgens mij zijn grote doorbraak heeft gemaakt. Het verhaal handelt over een buikspreker, die zo verweven raakt met zijn pop Fats, dat hij op den duur helemaal zijn eigen identiteit kwijtraakt en een soort krankzinnige wordt. Zijn agent, die dat als eerste doorkrijgt, moet dat met de dood bekopen, en er vallen nog meer slachtoffers door de hand van buikspreker Corky alias pop Fats. Een hele tedere, overtuigende rol van de veelzijdige Ann Margret vervolmaakt deze film.

Nog steeds, al wil eigenlijk niemand dat geloven, wordt er in onze tijd slavenhandel bedreven. Vanuit de Westafrikaanse landen worden de slaven, meest sterke, jonge kinderen, eenvoudig geroofd, dwars door de Sahara gevoerd, na die barre tocht wat vetgemest en dan echt verkocht als stukken vee. Zijn ze eenmaal verscheept over de Rode Zee, dan zijn ze voor het leven onvindbaar geworden. Richard Fleischer maakte een geromantiseerde, maar volgens de intro op ware feiten gebaseerde film **„Ashanti",** waarin grote sterren als Michael Caine, Rex Harrison, William Holden en Peter Ustinov, maar niet minder het ex-topmodel Beverly Johnson voor het grote geld moeten zorgen, want kommercie blijft kommercie, maar een film die je toch wel, als je niet al te bot bent, hevig doet schrikken en aan het denken zet.

L.v.O.

Beverly Johnson, die dreigt als slavin te worden verkocht op de markt aan de oostkust van Afrika.

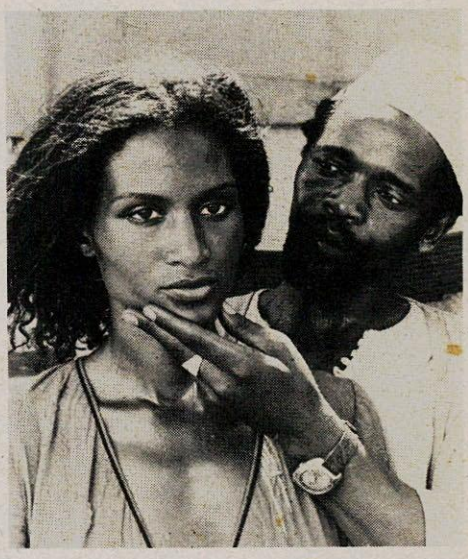

Anthony Hopkins met zijn pop, zonder wie hij geen sekonde meer leven kan, en die zijn ondergang wordt.

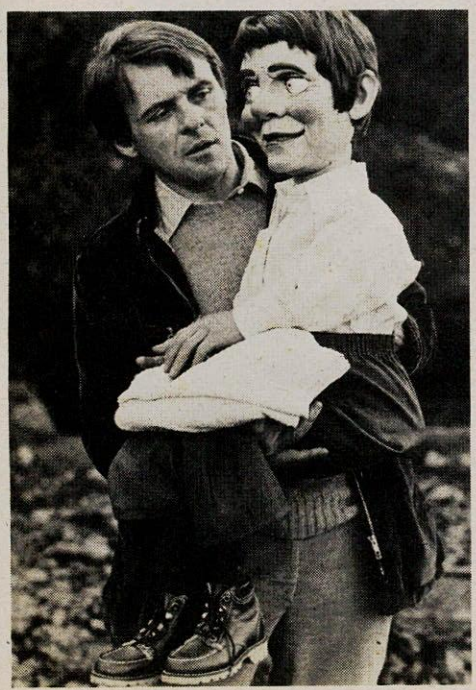

sprookje uit 1001 nacht:
de kaas- tegen de moorkoppen

Gevangenen, dienstplichtige militairen en hun vakbonden

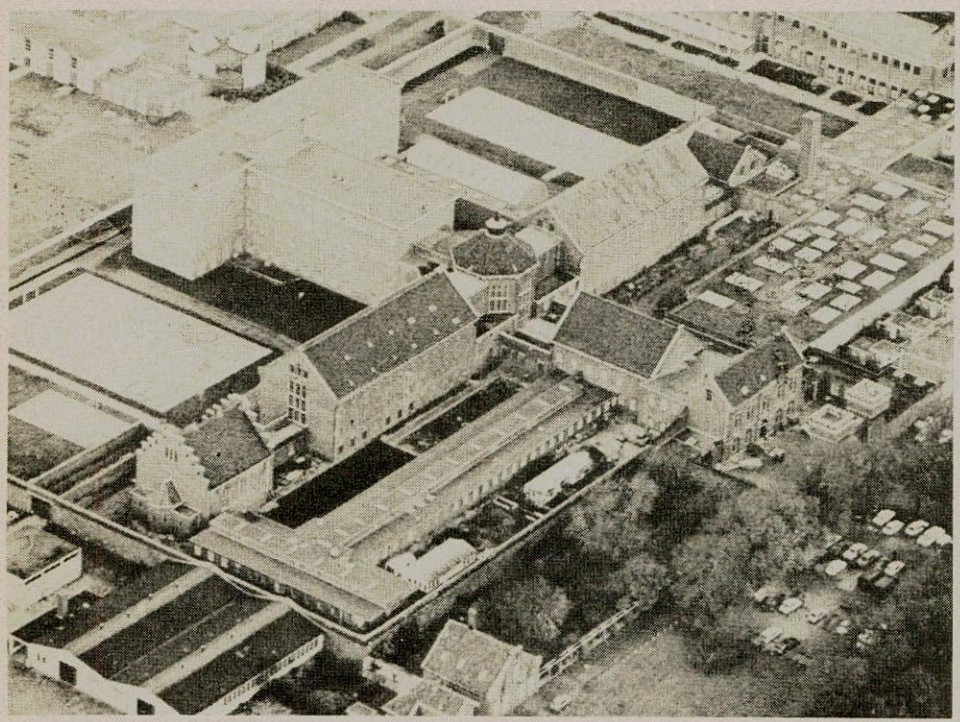

De Scheveningse gevangenis

Hoewel er natuurlijk grote verschillen zijn tussen de positie van dienstplichtige militairen en gevangenen, zijn er toch ook een aantal belangrijke overeenkomsten. In dit artikel wil ik de positie van beide groepen met elkaar vergelijken en met name aandacht besteden aan die overeenkomsten. Deze zullen in het algemeen misschien minder in het oog springen dan de verschillen. Daarna ga ik in op de konsekwenties van een en ander voor het funktioneren van de vakbonden van beide groepen. De geschiedenis van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen (VVDM) en de Belangengroepering Wets Overtreders (BWO) zal overeenkomsten en verschillen kunnen illustreren. Daarbij stel ik me de vraag of deze bonden ook iets van elkaar kunnen leren.

De gevangenis – de kazerne

Zowel de gevangenis als de kazerne zijn instituten die wel aangeduid worden als *'total institutions'*. Dit begrip dat in de sociale wetenschappen werd geïntroduceerd door Goffman wordt door hem als volgt gedefinieerd. Een 'total institution' is een instituut waarin de scheiding tussen plaats van werken, rekreëren en slapen is opgeheven, waar alles gebeurt onder eenzelfde autoriteit, in de direkte nabijheid van een groot aantal niet zelf gekozen anderen (die zich in dezelfde situatie bevinden), onder een strakke gedetailleerde regeling en daarbij gedurende een vrij lange periode afgesloten van de buitenwereld. Goffman konstateert dat, hoewel er uiteraard grote overeenkomsten zijn tussen de diverse 'total institutions', er ook wel verschillen zijn. Hij onderscheidt vijf groepen 'total institutions'.

De gevangenis deelt hij in bij de groep instituties die tot doel hebben de samenleving te beschermen tegen wat hij opzettelijke bedreigingen van de samenleving noemt; de kazerne bij de groep die tot doel heeft om middels die instituties beter een bepaalde arbeidstaak te kunnen volbrengen en die daaraan ook hun rechtvaardiging ontlenen. Naast dit verschil in doelstelling is er ook een duidelijke overeenkomst: zowel gevangenis als kazerne hebben een belangrijke funktie bij de verdediging van de rechtsstaat. De gevangenis bij de bescherming tegen bedreigingen van binnen die rechtsstaat en de kazerne tegen bedreigingen van buitenaf. Wat betekent dit alles nu konkreet ten aanzien van verschillen en overeenkomsten tussen gevangenissen en kazernes en de positie van de mensen die daar gedurende kortere of langere tijd verblijven?

Verschillen – overeenkomsten

Behoudens uitzonderingen wordt alle *in- en uitgaande post* van gedetineerden gecensureerd. Alleen in bijzondere omstandigheden mag de gedetineerde kort (meestal één dag) de inrichting verlaten. Eén keer per week mag de gedetineerde gedurende ongeveer een half uur *bezoek* ontvangen. Familie en vrienden moeten daarvoor toestemming vragen aan de direkteur. Het bezoek wordt bijgewoond door een bewaarder, die soms op gehoorsafstand zit.

De kazerne is wat dit betreft minder gesloten dan de gevangenis. Immers, dienstplichtige militairen kunnen wel vaak naar huis en kunnen een groot deel van de vrije tijd buiten de inrichting doorbrengen.

Mede doordat een groter deel van het dagelijks leven zich binnen de inrichting afspeelt, wordt er in de gevangenis meer volgens *van boven opgelegde regels* geleefd. Niet alleen inhoud en ritme van werken, eten en slapen worden zo geregeld, maar ook de vrijetijdsbesteding. Sport en rekreatie-mogelijkheden zijn er op vastgestelde tijden. Binnen door de direktie aan te geven grenzen kunnen gedetineerden hier zelf mede vorm aan geven. Om half tien 's avonds wordt iedere gedetineerde ingesloten in zijn cel; de televisie gaat uit, sport en andere aktiviteiten moeten dan beëindigd zijn.

De *rechtspositie* van met name gevangenen is bijzonder zwak. Er is een uitgebreid *gunstenstelsel*, waarin gunsten die de periode van gevangenschap kunnen bekorten een centrale rol vervullen. Het gaat hier voornamelijk om de voorwaardelijke invrijheidstelling (V.I.) en de plaatsing in een open kamp. Het eerste houdt in dat een gedetineerde na tweederde van zijn straf te hebben uitgezeten uit de inrichting kan worden ontslagen. Onder andere de staf van de inrichting moet hiertoe een advies uitbrengen, waarna het Ministerie van Justitie beslist. Een open kamp is een strafinrichting waar gedetineerden buiten de inrichting in de maatschappij werken tegen een normaal loon (waarvan 60% naar justitie gaat) en waar ze een aantal weekenden met verlof naar huis mogen. Op voorstel van de direkteur van de inrichting waarin de gedetineerde verblijft, kan de gedetineerde de laatste vijf maanden van zijn straf in zo'n open kamp doorbrengen.

Zowel gedetineerden als dienstplichtig militairen kunnen gemakkelijk van de ene inrichting naar de andere *overgeplaatst* worden. In het verleden hebben aktievoerders in beide type inrichtingen dit aan den lijve ondervon-

den!
Beklaginstanties hebben nauwe binding met de inrichting waarin men verblijft. Hoger beroep is voor beide groepen mogelijk, alhoewel in het boek van Burger veel klachten zijn terug te vinden over het resultaat daarvan (Fons Burger: Soldaten in het geweer; de roerige geschiedenis van de tienjarige VVDM. Uitg. Wereldvenster, Baarn, 1976). De situatie lijkt in dit opzicht voor gedetineerden iets gunstiger.

Gedetineerden – dienstplichtigen
Dan nog iets over de in de gevangenissen en kazernes verblijvende personen. Hoewel allerlei regels om niet in militaire dienst te hoeven waarschijnlijk in het voordeel werken van hen die een hogere opleiding hebben gevolgd, zullen de dienstplichtigen toch een redelijke afspiegeling vormen van de bevolkingsgroep waaruit ze gerekruteerd worden. Ga je er van uit dat ieder lid van de bevolking in principe in de gevangenis zou kunnen komen, dan moeten we konkluderen dat de gedetineerden bepaald geen afspiegeling vormen van de groep waaruit ze gerekruteerd worden. Mannen zijn duidelijk oververtegenwoordigd: 98% van de gevangenisbevolking zijn mannen. Vooral de groep 18-25 jarigen treft men in de gevangenis veel aan. Verder is het grootste deel afkomstig uit de laagste sociaal-ekonomische klasse.

De BWO – de VVDM
Net als de VVDM een vakbond is voor dienstplichtige militairen, wil de BWO een vakbond zijn voor gedetineerden. Hier komt het tenminste in de praktijk wel op neer. De doelstelling van de BWO laat evenwel zien dat men zich op een veel grotere groep, de wetsovertreders, wil richten.
Heeft de VVDM direkt al een onstuimige start gehad en in de loop der jaren meerdere suksessen geboekt, de BWO is altijd veel minder suksesvol gebleven. Opgericht in het begin van de jaren 70, is de aanhang van de BWO nu nog steeds zeer gering en zijn er slechts sporadisch suksesjes geboekt. Hoewel de rechtspositie van de gevangenen slechter is dan die van dienstplichtigen, zijn er toch vele faktoren aan te wijzen voor dit geringere sukses van de BWO:

– de moeilijke kommunikatie met de in de inrichting verblijvende leden. Zoals gezegd kent de gevangenis veel meer beperkingen wat betreft de kontakten met de buitenwereld dan de kazerne. Van groot belang is ook, dat de BWO een niet door justitie erkende vakbond is en (dientengevolge) geen toegang heeft tot de nederlandse strafinrichtingen. De geslotenheid van het gevangeniswezen maakt ook, dat de angst van gedetineerden erg groot is om het slachtoffer te worden van een willekeurig toepassen/niet toepassen van een gunst uit een uitgebreid gunstenstelsel.

– de publieke opinie. Hoewel de akties van de VVDM bij een deel van het publiek weinig/geen ondersteuning vonden, kan de BWO veelal op nog veel minder steun van het publiek rekenen. Nog altijd is de gevangene/ex-gevangene een niet erg geziene figuur. Veel minder dan de VVDM kan de BWO dan ook ondersteuning van het grote publiek verwachten of van hun volksvertegenwoordigers. De druk om onder invloed van de BWO veranderingen door te voeren kan dan ook meestal niet erg groot zijn.

– eigen leden. De BWO drijft in belangrijke mate op de werkzaamheden van de niet-gedetineerde leden (ex-gedetineerden en vrijwilligers). De onder het eerste punt genoemde omstandigheden lijken daarvan de belangrijkste oorzaak. Vooral de ex-gedetineerde leden zijn tot dusver de spil geweest waarom de BWO draaide. Veelal zijn het ex-gedetineerden die veelvuldig in de gevangenis hebben gezeten. De gevangenisstraffen hebben de problemen die velen van hen al hadden voor ze veroordeeld werden alleen maar vergroot. De omvang van de problemen is dan vaak dusdanig dat beïnvloeding van het werk van de BWO niet of moeilijk te voorkomen is. Een ieder zal begrijpen dat dit de ontwikkeling van een dergelijke organisatie sterk remt.
Naast deze verschillen zijn er ook belangrijke overeenkomsten tussen BWO en VVDM: het snel wisselend ledenbestand in de inrichtingen; de door de legerleiding/het gevangeniswezen vaak bemoeilijkte kommunikatie met de leden; de belemmerende uitwerking van de willekeurige toepassing van gunsten (zowel VVDM als BWO hebben in hun geschiedenis te maken gehad met bijv. overplaatsing als aktiebreker).

Konklusie
Aan het begin van dit artikel vroeg ik me af of de bonden van gevangenen en soldaten iets van elkaar konden leren. De overeenkomsten en verschillen die ik hier heb genoemd overziende, moet ik konkluderen dat zij inderdaad – met in achtneming van de verschillen – het een en ander aan elkaar kunnen hebben. Vooral de BWO zou kunnen leren van de veel rijkere ervaring van de VVDM. Wederzijds zou men elkaar kunnen ondersteunen bij het voeren van aktie, zoals ook al eens is gebeurd toen de VVDM de BWO ondersteunde inzake een aktie rond de rechtspositie van gedetineerden.

Martinus Stollenga
(medewerker Kriminologisch Instituut Groningen)

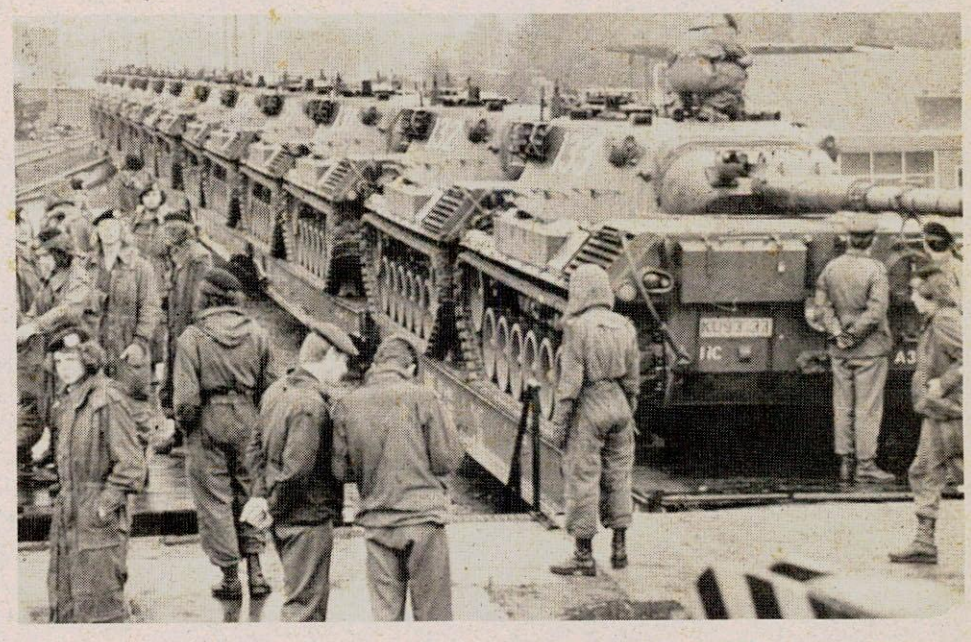

Op transport voor een oefening

een soldaat dient om te dienen

boeken bladen brochures

De Derde Wereldoorlog
Waar al sinds het einde van de vorige oorlog angst voor bestaat is nu een boek over verschenen „De Derde Wereldoorlog". Het heeft als ondertitel „Geschiedenis van de toekomst" meegekregen. Het boek geschreven door o.a. generaal Sir John Hackett, die het bevel voerde over de parachutisten ten tijde van de slag om Arnhem, geeft de ontwikkeling van de derde wereldoorlog, die in augustus 1985 begint, op de voet weer. Een belangwekkend boek voor mensen die zich in de verschrikkingen van de derde wereldoorlog willen verdiepen.
„De Derde Wereldoorlog" werd uitgegeven door Elsevier te Amsterdam, voor de niet mis te verstane prijs van *f* 39,50.

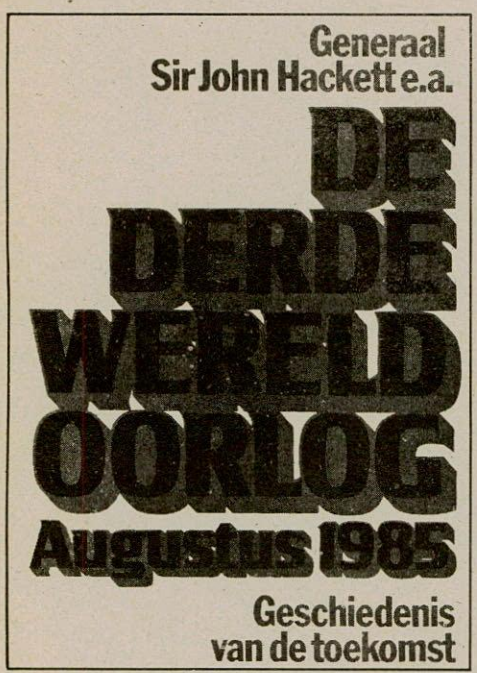

Steve Biko (1)
De Werkgroep Afrika Dokumenten heeft een brochure uitgegeven die de redevoering van Steve Biko „De zwarte bewustzijnsbeweging" bevat. In deze rede geeft Biko de uitgangspunten weer van het revolutionaire nationalistische verzet van het afrikaanse volk tegen het apartheidsregime. Een boekenlijstje met de meest informatieve werken op het terrein van dit verzet is in deze brochure opgenomen.
Deze uitgave is te bestellen door overmaking van *f* 2,80 (inkl. porto) op giro 3585442 van J. B. G. Breukelaar, Rotterdam onder vermelding van „Biko-brochure".

Steve Biko (2)
Vorig jaar reeds verscheen bij het Wereldvenster de nederlandse uitgave van het boek van Donald Woods over Biko. Donald Woods is ex-uitgever van de Daily Dispatch in Zuid-Afrika en een vriend van Steve Biko geweest. Het boek „Biko" bevat naast persoonlijke en politieke gesprekken met Biko, het feitelijke verslag van de moord op hem en de letterlijke teksten van gedeelten van het daaropvolgende proces. Prijs *f* 25,—

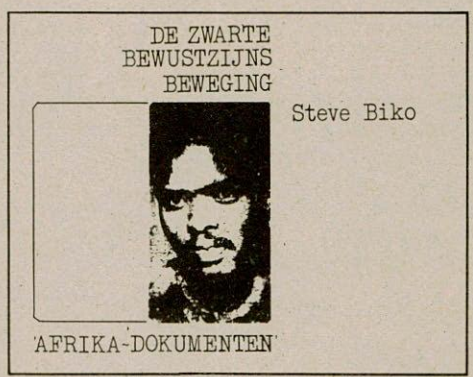

Sovjetunie
De Kritak heeft een dossier uitgegeven over de Sovjetunie. Vanaf Rusland onder het tsarisme worden allerlei aspekten van Rusland behandeld: de opbouw van een socialistische samenleving; de koude oorlog; politieke ontwikkelingen na Stalins dood en buitenlandse politiek en het sociale leven. Het Rusland-dossier is te bestellen bij Kritak-fonds, Postbus 636 te Amersfoort. Of gewoon te koop in de betere boekhandel. Prijs *f* 16,50

Eurokommunisme
Als deel 17 in de NIVV-reeks verscheen van de hand van C. J. Visser, „Eurocommunisme italiaanse stijl".
De italiaanse kommunistische partij is de grootste kommunistische partij van West Europa en de voornaamste pijler van wat tegenwoordig wel „Eurokommunisme" wordt genoemd. De PCI heeft met haar evolutionaire ideeën over de vorming van een socialistische maatschappij en met haar pogingen zich aan buitenlandse invloed te onttrekken school gemaakt bij westeuropese zusterpartijen, die elk op haar beurt hebben getracht naar dit voorbeeld te handelen. Uitgebreid wordt stil gestaan bij de verhouding van de PCI t.o.v. het Oostblok en het Westen.
Het boekje is verkrijgbaar in de boekhandel of rechtstreeks te bestellen bij het Nederl. Instituut voor Vredesvraagstukken, Alexanderstraat 7, Den Haag. Prijs *f* 8,—.

Polisario
In Westelijk Sahara voert het bevrijdingsfront Polisario al jarenlang een guerrilla-oorlog tegen Marokko en Mauretanië. Over de Saharawi's en hun gevecht tegen de bezetters heeft Albert Stol een boek samengesteld in een poging de strijd van „een klein volk dat nauwelijks ernstig wordt genomen" aan de vergetelheid te ontrukken. Een boek met veel informatie over de geschiedenis van het land, de ekonomische belangen van de buurlanden en het leven in de vluchtelingenkampen. „Onafhankelijkheid of sterven" van Albert Stol is verschenen bij Uitg. Agathon en kost *f* 15,—.

Afrika
De Boycot Outspan Aktie België heeft een brochure over de geschiedenis van Afrika uitgegeven, getiteld „Van Egypte tot Zuid-Afrika".
Het begint met de oude afrikaanse beschavingen en eindigt via de slavenhandel en het imperialistisch kolonialisme met de evolutie van het afrikaanse verzet.
Het geeft (zij het beknopt) een vrijwel kompleet beeld van de hele afrikaanse geschiedenis. Het bevat een kleine literatuuropgave en een duidelijke index.
Voor weinig geld kan men in deze, summier geïllustreerde uitgave, een hoop te weten komen.
De brochure is te bestellen bij de Boycot Outspan Aktie (BOA) Oude Vest 79, Leiden. Prijs *f* 6,70 (inkl. porto) te storten op gironr. 2648800.

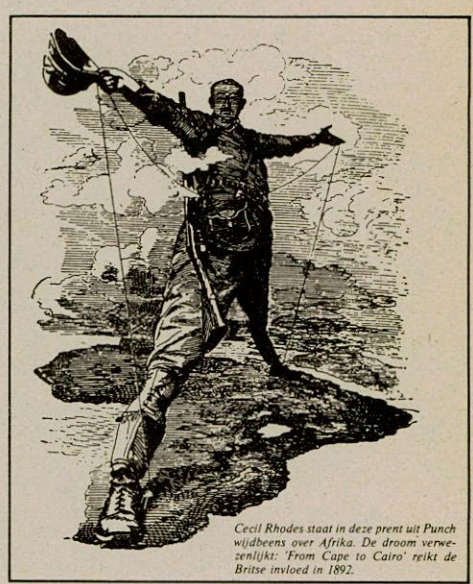
Cecil Rhodes staat in deze prent uit Punch wijdbeens over Afrika. De droom verwezenlijkt: 'From Cape to Cairo' reikt de Britse invloed in 1892.

Iran
Bijzonder aktueel is de verschijning van een boek over Iran van de schrijver Marc Geilleit: „De witte revolutie".
Met de „witte revolutie" wordt het landhervormingsplan van de sjah bedoeld, dat er op was gericht zijn persoonlijke rechten te versterken, maar dat met een boemerang-effekt de vorst van zijn pauwentroon deed tuimelen.
De laatste ontwikkelingen in Iran kort voor en tijdens het vertrek van de sjah konden niet meer in het boekje worden geregistreerd. Het schetsen van de oorzaken blijft echter nuttig en onmisbaar voor een beter inzicht in deze revolutie.
„De witte revolutie" werd uitgegeven door Uitg. Ordeman te Rotterdam en kost *f* 11,—.

WOENSDAG 20 AUGUSTUS

het vergoten bloed
roert zich nog steeds
in de aders van de soldaten van Maubere
en de soldaat van Maubere
heeft zijn geweer opgeheven
en de misdadige invloed
van koloniale uniformen
van zijn rug geschud
hij is de straat opgegaan,
om het volk van Maubere te beschermen
trotseerde hij de misdadigers
en wapende zijn hart met heldhaftige kalmte
schreeuwde hij
NEE tegen de moordpartij
NEE tegen het kolonialisme
NEE tegen de vandalenklauwen in het vlees
en de grond van Oost-Timor
JA met het FRETILIN
voor de TOTALE BEVRIJDING
van het volk van Maubere

Francisco Borja da Costa

De schreeuw van Maubere

Op 7 december 1975 werd Francisco Borja da Costa, 29 jaar oud, vermoord door binnenvallende indonesische troepen. Maubere, het volk van Oost-Timor, was toen negen dagen onafhankelijk.

Met Borja's dood werd de stem van een groot dichter tot zwijgen gebracht. Zijn gedichten, deels in het Tetum, deels in het Portugees, tekenen de roerige dagen sinds het einde van de portugese overheersting tot aan de indonesische invasie. Een tijd van armoede, van bloedige interventies, maar ook van opbouw, van alfabetiseringskampagnes, van een groeiende besef van eigen kracht.
Borja verbleef van 1973 tot midden 1974 in Lissabon waar zijn politieke inzichten zich onder invloed van de Anjerrevolutie verdiepten. Na zijn terugkeer op Oost-Timor werd hij een van de leiders van het Fretilin. In de Mandalareeks van de Haarlemse uitgeverij „In de Knipscheer" verschenen zijn „Strijdliederen voor het volk van Oost-Timor: De schreeuw van Maubere".

Ze werden door het komité Indonesië vertaald. Jill Joliffe en Abilio de Araujo schreven een inleiding en voorzagen de gedichten van voetnoten. Prijs *f* 8,50.

Wim Heij

nederlands soldatenliedje:
kogeltje wat zing jij vroeg

EGO puzzle

KRUISWOORDRAADSEL

Meermalen bereikte ons het verzoek om een puzzel in EGO op te nemen. Vanaf nu zullen we trachten daaraan te voldoen. Ons redaktielid Hans Schonk (raadsman bij de marine) bleek bereid ze te maken.
Om te beginnen dit keer een 'simpel' kruiswoordraadsel, maar we hebben ook doorlopers en kryptogrammen in petto. Zelfs kunnen we voor de inzenders van goede oplossingen enkele– uiteraard bescheiden– prijzen beschikbaar stellen. En wel een 1e prijs van *f* 25,—, een 2e van *f* 15,— en een 3e van *f* 10,—, alle in de vorm van een boeken/platenbon.
Om niet te veel ruimte te verliezen, zullen we niet elke keer de goede oplossing in het volgende nummer vermelden, maar wel de namen van de prijswinnaars (die worden getrokken uit de inzenders van goede oplossingen). Raadslieden, hun sekretarissen/essen en medewerkers van het Coornherthuis zijn van deelname uitgesloten.
Zend de oplossing van puzzel én slagzin met duidelijke vermelding van naam en adres aan: EGO-puzzle, Hoofdstraat 84, 3972 LB Driebergen-Rijsenburg.
Sukses gewenst!

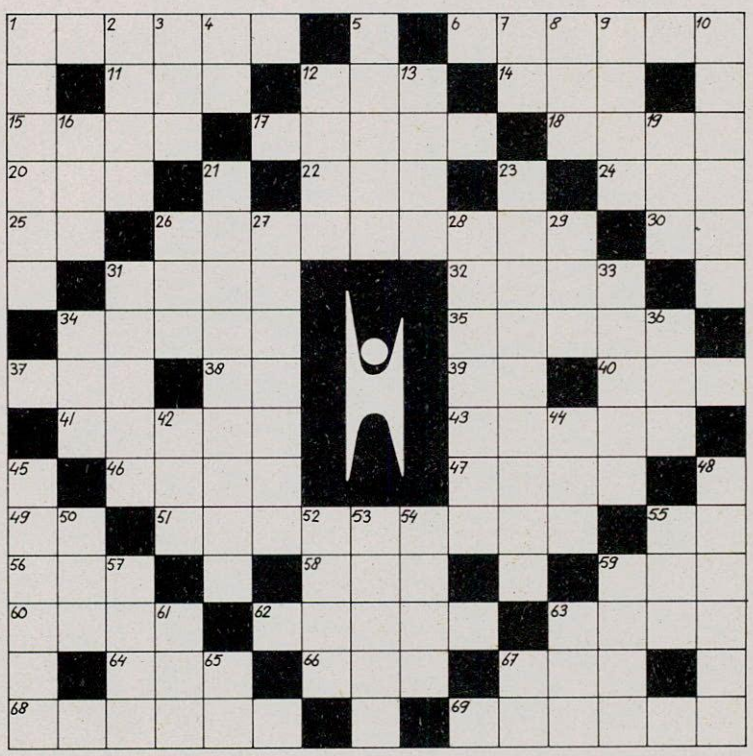

Horizontaal

1. zwam. 6. klein meubelstuk. 11. meertje. 12. zwemvogel. 14. stoot. 15. bevel dat een humanist moeilijk kan opvolgen. 17. blaar. 18. trap. 20. familielid. 22. zoel. 24. vreemd. 25. voegwoord. 26. geestelijke stroming. 30. noot. 31. gelijk aan waarde. 32. kegelvormig. 34. deel van ganzebek. 35. eens. 37. hierheen. 38. tandeloos zoogdier. 39. meterton. 40. hoofddeksel. 41. gebruikt. 43. oud-president van Argentinië. 46. gekookte rijst. 47. vuur. 49. en andere. 51. niet stoffelijk. 55. familielid. 56. Marine vakbond. 58. baken. 59. horizontale strook aan een zeil. 60. tijdperk. 62. voorstel. 63. nut. 64. domoor. 66. wig. 67. gesel. 68. schone verleidster. 69. waterbekken.

Vertikaal

1. bekeurd. 2. soldatenvakbond. 3. onbepaald voornaamwoord. 4. tin. 5. harde slag. 7. in het afgelopen jaar. 8. tegenvaller. 9. vervoermiddel. 10. vrouwelijk dier. 12. vooruit! 13. struisachtige vogel. 16. elektrisch geladen deeltje. 19. sluis. 21. schrijftafel-toebehoren. 23. met ongeduldige begeerte. 26. surrogaatkoffie. 27. dienstplichtigenleger. 28. steunbalk. 29. plaats in Gelderland. 31. koppelen. 33. hevel. 34. snavel. 36. munt. 42. niet afzonderlijk genoemd. 44. gedeelte van een vaarwater. 45. keerzijde van munten. 48. lang opperkleed. 50. jongensnaam. 52. stengel. 53. tweejarige haring. 54. uniek. 55. over. 57. bedorven. 59. ratjetoe. 61. vragend voornaamwoord. 63. vroegste scheepsgeschut. 65. natuurlijke logaritme. 67. kraai.

De ingevulde letters van de volgende witte hokjes (horizontaal doorgenummerd zonder de zwarte mee te rekenen) vormen een humanistische slagzin:
74, 13, 19, 2, 22, 34, 4, 17, 12, 14, 24, 16, 30, 89, 31, 33, 27, 38, 37, 49, 23, 44, 9, 11, 40, 59, 75.

Ziet ge, ik sta in goede relatie tot de aarde.

„Moeder Aarde. Vader Hemel." Zo sprak de Navajo over zijn verwantschap met het kale thuisland Arizona, omringd door monolieten en zandheuvels in Monument Valley.
In de tegenstelling tussen Indianen en blanken verschilt wellicht niets zozeer als de opvatting over eigendom van het land. Kolonisten in het westen namen zonder schuldgevoel grond af van „wilden die hem nimmer bewerkten". Maar voor de Indiaan was de aarde voor ieders gebruik en behoorde niemand toe. Hij kon, zo zei het Shawnee opperhoofd Tecumseh, net zo min land verkopen als de zee of de lucht die hij inademde. In de botsing der culturen van een veranderende wereld was de Indiaan evenwel niet altijd in staat oude opvattingen en vereerde tradities te handhaven.

Lees meer over de Indianen op blz. 11/14